

almeGa TJÄNSTEINDIKATOR Q2 2017

Har tillväxten i tjänstesektorn toppat?

”

Resursutnyttjande ligger på toppnivå i en stor del av tjänstesektorn.

almeGa

Almegas tjänsteindikator är en kvartalsbaserad konjunkturindikator som belyser den sammantagna utvecklingen i den privata tjänstesektorn. Den är väl lämpad för att på ett tidigt stadium pricka in vändpunkterna i konjunkturen. Exempelvis förutspådde Almega redan i juni 2009 med hjälp av tjänsteindikatorn att produktionsnedgången för tjänstesektorn under finanskrisen skulle komma att bli relativt kortvarig. Detta visade sig också stämma. Likaså prickade tjänsteindikatorn in den följande vändningen andra kvartalet 2011, då produktionstillväxten för den privata tjänstesektorn skulle börja vika av, alltså upphöra att accelerera. Början till återhämtning från och med tredje kvartalet 2013 prickade tjänsteindikatorn också in.

Tjänsteindikatorn har ett högt prognosvärde för den faktiska utvecklingen av produktion, prisutveckling och arbetsmarknad, och ligger cirka två månader före publiceringen av det faktiska utfallet för tjänsteproduktionen enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex. Den är en snabb och tillförlitlig signal på konjunkturförändringar i branscher som tillsammans väger tungt i Sveriges totala produktion. Tjänsteproducenterna inom näringslivet svarar för 51 procent av BNP, och 46 procent av den totala sysselsättningen.

För ytterligare upplysningar om Tjänsteindikatorn kontakta:

Lena Hagman
chefekonom Almega
tel. 08-762 69 61, lena.hagman@almega.se

Oscar Scheja
ekonom Almega
tel. 08-762 70 41, oscar.scheja@almega.se

Almega är de svenska tjänsteföretagarnas arbetsgivar- och intresseorganisation. Almega har cirka 11 000 medlemsföretag i sju förbund, som tillsammans representerar ett 60-tal branscher inom tjänstesektorn. Medlemsföretagen har sammanlagt drygt 550 000 anställda. Förbunden arbetar med de frågor som rör respektive bransch. Arbetsgivarförbunden bildar tillsammans Almega och ingår i Svenskt Näringsliv.

- Almega Samhallförbundet
- Almega Tjänsteförbunden
- Almega Tjänsteföretagen
- Bemanningsföretagen
- IT&Telekomföretagen inom Almega
- Medieföretagen
- Vårdföretagarna

Innehåll

1	Sammanfattning	5
2	Har tillväxten i tjänstesektorn toppat?	6
	2.1 Tjänsteindikatorn och tjänsteproduktionen	6
	2.2 Tjänstebranschernas tillväxt hittills i år	11
3	Arbetsmarknadsindikatorn	18
	3.1 Stark efterfrågan håller uppe sysselsättningen, men hur länge till?	18
4	De senaste trenderna för prisnivån i privat tjänstesektor	27
	4.1 Vissa tecken på ljusning för försäljningspriserna	27
	4.2 Konsumentpriserna drivs upp av energipriserna	31

Ny uppdatering av tjänsteindikatorn

Almegas tjänsteindikator har tagits fram av Almega från och med år 2001¹ för att ge en indikation om vart konjunkturen i den privata tjänstesektorn är på väg på kort sikt. Indikatorn ger information för att tidigt kunna förutspå vändpunkter i konjunkturen, både inom tjänstesektorn och i hela Sveriges ekonomi, eftersom den privata tjänstesektorn svarar för lite över hälften av Sveriges totala produktion, BNP.

För att tjänsteindikatorn ska kunna ge en så bra och träffsäker vägledning som möjligt har Almega nu uppdaterat skattningarna för tjänste- respektive arbetsmarknadsindikatorn. Från och med första kvartalet 2017 bygger dessa indikatorer på nya skattningar av sambandet mellan tjänsteföretagens svar i Konjunkturinstitutets barometer i förhållande till utfall enligt SCB:s statistik vad gäller produktion respektive sysselsättning i den privata tjänstesektorn. Almegas tjänsteindikator täcker in omkring 90 procent av den privata tjänstesektorns förädlingsvärde och drygt 80 procent av dess sysselsättning², se vidare faktarutan på följande sida. Almega har dessutom en prisindikator för tjänsteprisernas utveckling närmaste kvartal. Prisindikatorn är också en ledande indikator, som indikerar tjänsteprisernas utveckling drygt en månad innan SCB redovisar utfallet för kvartalet.

¹ Almegas tjänsteindikator togs fram 2001 av Owe Danemar, Almegas dåvarande chefekonom.

² De tjänstebranscher som saknas i KI-barometern är utbildning, hälso- och sjukvård, kultur, nöje och fritid samt samhällsrelaterade och hushållsnära tjänster inom näringslivet. Dessa branscher täcks å andra sidan in i Tjänsteproduktionsindex samt i nationalräkenskaperna som Almegas indikatorer skattats mot.

Faktaruta om tjänsteindikatorn

Tjänsteindikatorn bygger på en skattning av sambandet mellan tjänsteföretagens svar i Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer och utfallet för produktionstillväxten i den privata tjänstesektorn enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex. Skattningen utgår från sambandet mellan bland annat företagets förväntningar om det kommande kvartalets efterfråge- och produktionsutveckling och den faktiska utvecklingen av tjänsteproduktionen per kvartal enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex.

Tjänsteindikatorn är beräknad i indexform där värdet 100 anger genomsnittet för den observerade period som den bygger på (skattningen är gjord på data från och med år 2005). Indexvärden över 100 anger alltså en högre tillväxt jämfört med det historiska genomsnittet och index under 100 på det motsatta. Indikatorn anger också om tillväxten kan förväntas öka, vara ungefär oförändrad eller minska under det närmaste kvartalet. Indikatorn är ledande, dvs. den ligger två till tre månader före publiceringen av det faktiska utfallet från SCB.

Almegas arbetsmarknadsindikator bygger på ett skattat samband mellan svar från tjänsteföretagen i KI-barometern och utfallet för den privata tjänstesektorns sysselsättningsförändring enligt SCB:s nationalräkenskaper. Den nya skattningen av arbetsmarknadsindikatorn bygger dessutom på uppgifter om vakansgraden i tjänstesektorn, som hämtas från SCB och uppdateras kvartalsvis. Indexvärdet 100 anger det historiska genomsnittet för indikatorn baserat på det skattade sambandet från och med år 2005.

Prisindikatorn skiljer sig från tjänste- och arbetsmarknadsindikatorn då den inte bygger på ett skattat samband mellan svar i KI-barometern och utfall enligt SCB:s statistik. Prisindikatorn bygger enbart på företagets svar i KI-barometern, som räknats om till ett index som visar om tjänstepriserna väntas öka, minska eller vara oförändrade under det närmaste kvartalet. Ett indexvärde enligt prisindikatorn över 50 indikerar en ökning av tjänstepriserna och under 50 en nedgång i priserna. Ett indexvärde på 50 innebär ungefär oförändrade priser.

1 Sammanfattning

Almegas tjänsteindikator för andra kvartalet tyder på att tjänstesektorn kan ha nått sin tillväxttopp i början av året, och att tillväxten kan bli något lägre under andra kvartalet. Indikatorn återspeglar ändå en fortsatt stark efterfrågan för större delen av tjänstesektorn. Efterfrågan ökar både från inhemska sektorer samt från exportmarknader. Samtidigt har företagens resursutnyttjande blivit ännu mer ansträngt, vilket främst beror på personalbrist.

Störst bidrag till den urstarka tillväxten i tjänstesektorn under årets första kvartal kom från företag inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik samt andra typer av företagstjänster såsom bemanningsföretag, fastighetsservice, säkerhetstjänster, resetjänster med mera. Även informations- och kommunikationsföretag bidrog relativt starkt, där datakonsulter samt telekombolag ingår. Branscher som riktar sin försäljning främst mot hushåll, som detaljhandeln, hotell och restaurang, kultur, nöje och fritid, bidrog i betydligt mindre grad till ökningen av tjänsteproduktionen under första kvartalet.

En annan nyhet är att Ericsson AB nu ingår i SCB:s tjänsteproduktionsindex, efter att bolaget klassats om från industri- till tjänsteföretag i statistiken. Ericssons tjänsteproduktion har lyft nivån på tjänsteproduktionen och hittills bidragit till en mer volatil förändringstakt per månad för branschen information och kommunikation, där Ericsson numera ingår.

Sysselsättningstillväxten i privat tjänstesektor blir fortsatt stark under andra kvartalet i år, enligt Almegas Arbetsmarknadsindikator. Majoriteten av de nya jobben kommer inom företagstjänster. Den officiella statistiken över sysselsättningstillväxten är dock sannolikt något överdriven, främst under de senaste par kvartalen. Det finns också ett uppdämt behov av ytterligare arbetskraft bland företagen i privat tjänstesektor, personalbristen är akut inom flera branscher. 27 000 jobb skulle kunna tillsättas omedelbart om den eftersökta kompetensen vore tillgänglig. Inga tydliga tecken finns ännu på att arbetsgivarna i näringslivet sänker utbildningskraven, enligt uppgift från Arbetsförmedlingen.

Almegas prisindikator för andra kvartalet pekar på att företagen i privat tjänstesektor kommer att lyckas höja sina försäljningspriser i snabbare takt jämfört med den period av mycket svag prisutveckling som rått sedan 2013. Prisökningstakten kan väntas växla upp under andra kvartalet i år inom både handeln och övriga tjänstenäringsar, men bilden är splittrad och flera branscher inom tjänstesektorn har ännu svårt att höja sina försäljningspriser. Även konsumentpriserna på tjänster visar nu starkare takter jämfört med tidigare år.

Lena Hagman, chefekonom och Oscar Scheja, ekonom, Almega, 19 juni 2017

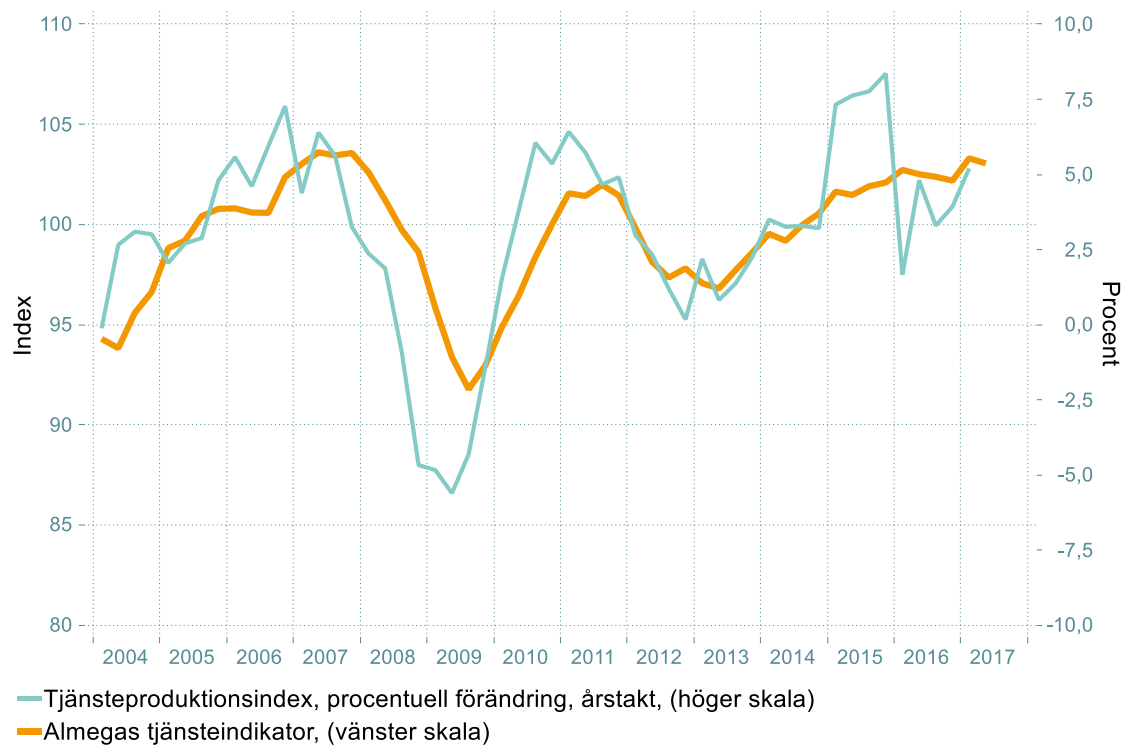
2 Har tillväxten i tjänstesektorn toppat?

2.1 Tjänsteindikatorn och tjänsteproduktionen

Almeegas tjänsteindikator för andra kvartalet i år pekar på en fortsatt hög produktionstillväxt i den privata tjänstesektorn. Indikatorn tyder dock på att tillväxttakten kan bli något lägre än under första kvartalet, då den uppgick till hela 5,8 jämfört med första kvartalet förra året, se diagram 1. I vår föregående rapport uppmärksammade vi att Almeegas tjänsteindikator tydde på att tjänsteproduktionens ökningstakt kan ha toppat under första kvartalet, i nivå med den förra konjunkturtoppen år 2007. Vår indikator för andra kvartalet stärker den bilden.

Almeegas tjänsteindikator återspeglar ändå en fortsatt stark efterfrågan för större delen av tjänstesektorn och ett än mer ansträngt resursutnyttjande under årets andra kvartal. Hela 35 procent av tjänsteföretagen angav i början på andra kvartalet att brist på personal är den främsta faktorn som håller tillbaka verksamheten. Det är till och med en högre siffra än under högkonjunkturen innan finanskrisen. Då svarade 33 procent av tjänsteföretagen att det främst var personalbrist som höll tillbaka verksamheten.

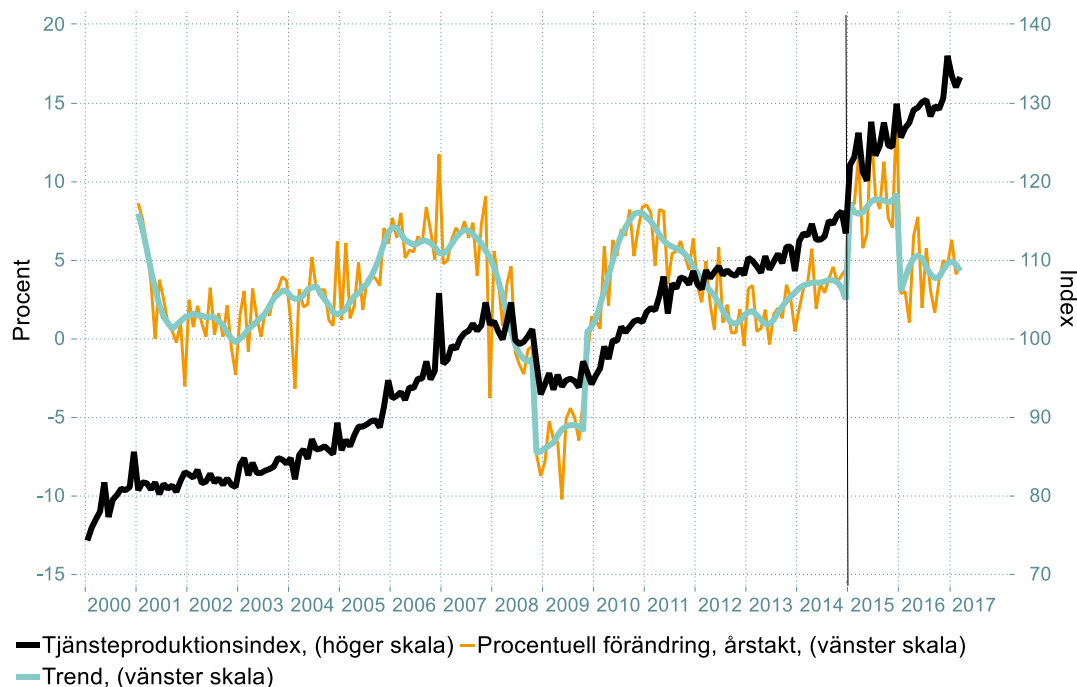
Diagram 1: Almeegas tjänsteindikator för produktionstillväxten i privat tjänstesektor

Den starka tillväxten för tjänsteproduktionen under årets första kvartal kan förklaras både av en fortsatt stark efterfrågan på en rad tjänster, men även av att produktionsnivån jämförs mot ett relativt svagt första kvartal 2016. Produktionsnivån under andra kvartalet i år kommer å andra sidan jämföras mot ett relativt starkt andra kvartal förra året. I Almegas rapport om tjänsteindikatorn för andra kvartalet förra året pekade vi på att tjänsteproduktionen åkte som ”en jojo” under första respektive andra kvartalet 2016, se även diagram 1. Vi förklarade också att det var ett fåtal branscher som låg bakom denna utveckling. Bland annat fick vård- och omsorg samt utbildningsbranschen ett starkt uppsving under andra kvartalet förra året.

Nu har ytterligare en faktor tillkommit som påverkar utvecklingen av SCB:s tjänsteproduktionsindex, nämligen att Ericsson AB har klassats om från industriföretag till att ingå i tjänstesektorn i denna statistik, se faktarutan på följande sida. SCB kommer successivt att genomföra denna överflyttning av Ericsson AB i sina olika statistikällor. Exempelvis väntas förändringen gälla i nationalräkenskaperna från och med dess publicering i september i år. Ericsson AB ingår alltså numera i tjänsteproduktionsindex, men endast från och med januari 2015, vilket gör att tjänsteproduktionsindex för tidigare period inte är jämförbar med tjänsteproduktionsindex från och med år 2015, se diagram 2. Årstakten mellan 2014 och 2015 är alltså missvisande, eftersom perioderna inte är jämförbara, då Ericsson AB inte ingår i statistiken till och med 2014.

Diagram 2: Tjänsteproduktionsindex har fått ett tidsseriebrott

Källa: SCB, Macrobond.

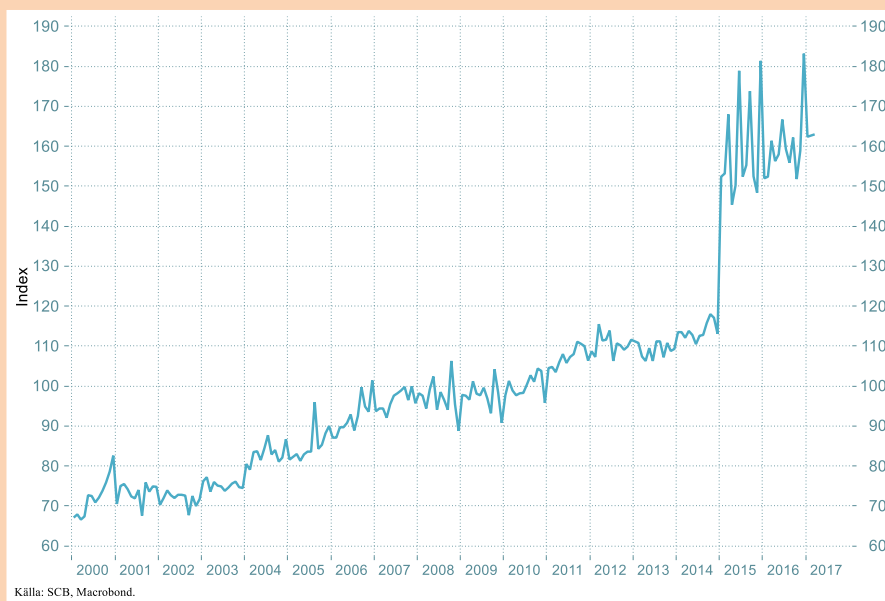
Faktaruta: Ericsson AB klassas nu som tjänsteföretag i statistiken

Nu klassas Ericsson AB som tjänsteföretag i SCB:s tjänsteproduktionsindex. Det kan inverka på tjänstesektorns tillväxttakt enligt denna statistik, eftersom Ericssons produktion väger tungt i svensk ekonomi. Förändringen infördes med publiceringen av SCB:s tjänsteproduktionsindex den 5 maj, som alltså inkluderar Ericsson AB från och med januari 2015 i detta index. Det innebär ett markant tidsseriebrott från och med 2015, se diagram nedan samt diagram 2 på föregående sida. Tillväxttakten för tjänsteproduktionen från och med januari 2015 är alltså inte jämförbar med utvecklingen innan dess.

Ericssons tjänsteproduktion har lyft nivån på tjänsteproduktionen och hittills bidragit till en mer volatil förändringstakt per månad för hela branschen information och kommunikation, se diagram nedan.

Det är helt korrekt att räkna Ericssons omfattande tjänsteproduktion till tjänstesektorn och inte som "varuproduktion". Statistiken anpassar sig till att företag som tidigare klassats som industriföretag övergår till tjänsteföretag då deras verksamhet förändrats till att till övervägande del bestå av tjänsteproduktion. Ericssons tjänsteproduktion klassificeras nu till tjänstebanscher som producerar datorprogrammering, utgivning av annan programvara samt naturvetenskaplig och teknisk forskning och utveckling. Datorprogrammering och utgivning av annan programvara ingår i sin tur under branschaggregatet "Information och kommunikation", se diagram nedan. Naturvetenskaplig och teknisk forskning och utveckling ingår under "företag inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik".

Tjänsteproduktionsindex med Ericsson AB fr.o.m. januari 2015, fasta priser Informations- och kommunikationstjänster³

³ I branschen "Informations- och kommunikationstjänster" ingår förutom datakonsult- och programvaruproducenter samt telekombolag, även förlag, film-, video och tv-programföretag, ljudinspelningsstudior och fonogramutgivare, radio- och tv-bolag samt övriga informationstjänstföretag.

Vad gäller Almegas tjänsteindikator kommer den fortsätta att ge en indikation om den närmaste utvecklingen för tjänsteproduktionen och de branscher där Ericsson nu också ingår. Almegas tjänsteindikator bygger på en skattning av sambandet mellan KI-barometerdata och tjänsteproduktionsindex. Konjunkturinstitutet använder SCB:s företagsregister för sitt urval av företag som ingår i KI-barometern. Detta företagsurval uppdaterades i maj i år. Från och med maj ingår Ericsson i företagsregistret enligt den nya klassificeringen. Därmed är KI-barometern konsistent med den nya branschklassificeringen i Tjänsteproduktionsindex.

I vilken mån bidrog olika tjänstebranscher till den starka tillväxten på hela 5,8 procent inom den privata tjänstesektorn under första kvartalet i år? Nu finns siffror som visar hur de olika tjänstebranscherna bidrog till den starka tillväxten, se tabell 1.

Tabell 1: Bidrag i procentenheter till produktionstillväxten i den privata tjänstesektorn

4:e kvartalet 2016	1:a kvartalet 2017	Vikt	
3,9	5,8	100,0	Tjänstenärings- och kreditinstitut och försäkringsbolag m.m.
			Varav:
0,3	0,4	4,0	Motorhandel
0,5	0,4	12,0	Parti- och provisionshandel utom med motorfordon
0,2	0,2	7,0	Detaljhandel utom med motorfordon och motorcyklar
0,2	0,2	9,0	Transport- och magasineringsföretag
0,1	0,2	4,0	Hotell och restauranger
0,3	0,9	14,0	Informations- och kommunikationsföretag
0,3	0,8	18,0	Fastighetsbolag och fastighetsförvaltare
0,7	1,2	14,0	Företag inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik
0,8	1,0	8,0	Företag inom uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster
0,1	0,2	2,0	Utbildningsväsendet
0,4	0,4	6,0	Enheter för vård och omsorg, socialtjänst
0,1	0,1	3,0	Kultur, nöje och fritid

* Tjänstenärings- och kreditinstitut och försäkringsbolag.

Anm.: Observera att vikterna i tabellen inte summerar till exakt 100 på grund av avrundning.

Källa: SCB, Almega.

Störst bidrag till första kvartalets tillväxt kom från företag inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik samt andra typer av företagstjänster såsom bemanningsföretag, fastighetsservice, säkerhetstjänster, resetjänster med mera. Dessa bidrog sammantaget med 2,2 procentenheter till tillväxten på 5,8 procent under första kvartalet. Även informations- och kommunikationsföretag bidrog relativt starkt, med 0,9 procentenheter, där alltså datakonsulter samt telekombolag ingår. Branscher som riktar sin försäljning främst mot hushåll, som detaljhandeln, hotell och restaurang samt kultur, nöje och fritid, bidrog i betydligt mindre grad till ökningen av tjänsteproduktionen under första kvartalet, se tabell 1.

Företagstjänsterna som finns med i tjänsteproduktionsindex har fått en ännu större vikt i den privata tjänstesektorns produktion i och med att Ericsson AB nu inkluderas i denna statistik. De branscher som Ericsson nu ingår i tillhör följaktligen branscher som ingår i begreppet företagstjänster⁴.

SCB redovisar inte längre delbranscherna telekommunikation samt datakonsulter och programvaruproducenter för sig som tidigare, utan dessa branscher ingår under branschen ”Information och kommunikation” där även en rad andra delbranscher också ingår, (se fotnot nummer 3 på sidan 8). Genom att inkludera Ericsson AB där har vikten för denna stora bransch ökat, från 13 procent till 14 procent. Dessutom har delbranschen ”Företag inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik” ökat sin vikt, med en procentenhet till 14 procent, till följd av att Ericsson nu ingår även där.

Tjänsteföretagen visar sammantaget fortsatt optimism om att efterfrågan kommer att öka under de närmaste månaderna, enligt KI:s barometer. Senast i maj räknade 38 procent av tjänsteföretagen med ökad efterfrågan till och med augusti i år, enligt Konjunkturbarometern.⁵ Endast 4 procent räknade med minskad efterfrågan, vilket ger ett nettotal på 34.⁶ Under de senaste tre åren har nettotalet legat på 28 i genomsnitt under den uppåtgående konjunkturen. Tjänsteföretagen har alltså skruvat upp sina förväntningar ännu ett snäpp om att efterfrågan ska bli ännu högre under de närmaste månaderna jämfört med de senaste åren.

Den ännu starka tillväxten inom en rad tjänstebranscher speglar nu både en fortsatt stark inhemsk efterfrågan och även ökad efterfrågan från exportmarknader. Världshandeln bedöms öka snabbare i år, efter fem år av historiskt låg tillväxttakt. Det finns ett uppdämt behov av att förnya produktionskapital i form av modernare teknik och innovationer, vilket gynnar ett land som Sverige med stor exportsektor med ett stort tjänsteinnehåll. Inom tjänstesektorn är det främst företagstjänster av olika slag som påverkas om efterfrågan ökar från exportmarknaden. Hela 54 procent av Sveriges exporterade förädlingsvärde utgörs av tjänster. Näringslivets export är en mix av varor och tjänster, där tjänsternas andel nu utgör drygt hälften. Detta enligt ny statistik från SCB.⁷

⁴ Till företagstjänster räknar Almega telekommunikationsbolag, datakonsulter och programvaruproducenter, företag inom juridik, ekonomi, vetenskap, teknik, uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster.

⁵ *Konjunkturbarometern*, Konjunkturinstitutet, maj 2017.

⁶ Det säsongsrensade nettotalet låg på 31 procent.

⁷ Se vidare Almegas konjunkturrapport, 9 maj 2017.

2.2 Tjänstebranschernas tillväxt hittills i år

Den högsta tillväxttakten under första kvartalet i år noteras för en rad företagstjänster inom bemanning, uthyrning, fastighetsservice, resetjänster samt säkerhetstjänster, med en produktionsökning på cirka 13 procent, se tabell 2. Motorhandeln ligger fortfarande högt upp på listan över tjänstebranscher rangordnade efter tillväxttakt. Även utbildningsbranschen noterar nu en hög takt, cirka 9 procent första kvartalet, samt vård, omsorg och socialtjänst, 7 procent. Att tillväxten i april minskade för dessa två sistnämnda branscher ska ses mot bakgrund av att produktionsnivån jämförs mot ett mycket starkt uppsving i april förra året. För övrigt fortsatte flertalet tjänstebranscher att visa hygglig tillväxt i april, men sammantaget en svagare ökning jämfört med första kvartalet, 3,5 procent jämfört med 5,8 procent. Se vidare information om utvecklingen för enskilda branscher nedan.

Tabell 2: Produktionstillväxt i den privata tjänstesektorn

Procentuell förändring jämfört med motsvarande period föregående år

	Första kvartalet 2017	April 2017
Företag inom uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster	13,1	8,3
Handel med och serviceverkstäder för motorfordon och motorcyklar	9,8	5,6
Utbildningsväsendet	9,1	-2,9
Företag inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik	8,4	8,2
Vård och omsorg, socialtjänst	7,0	-0,5
Informations- och kommunikationsföretag	5,5	0,0
Kultur, nöje och fritid samt annan serviceverksamhet	4,6	6,0
Fastighetsbolag och fastighetsförvaltare	4,3	-0,9
Hotell och restauranger	3,8	3,6
Parti - och provisionshandel utom med motorfordon	3,7	6,2
Transport- och magasineringsföretag	2,4	3,6
Detaljhandel utom med motorfordon och motorcyklar	2,2	3,7
Privat tjänstesektor (exkl. kreditinstitut och försäkringsbolag)	5,8	3,5

Anm. Fasta priser och kalenderkorrigerade siffror.

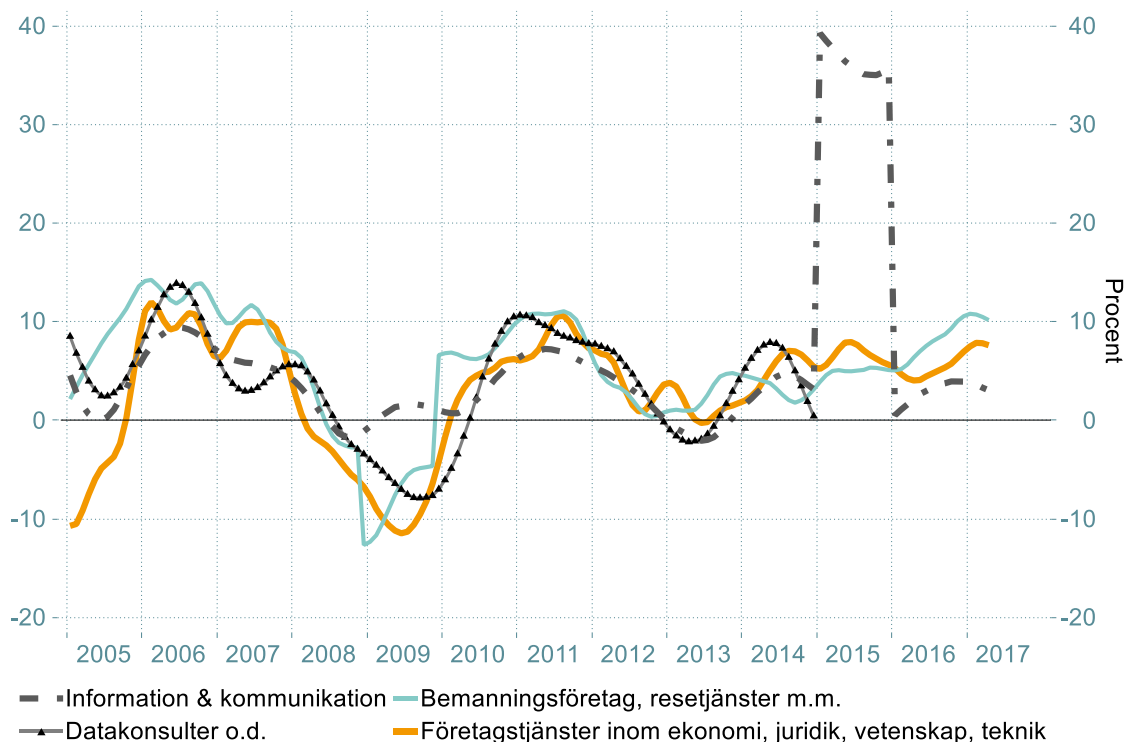
Källa: SCB, tjänsteproduktionsindex, 7 juni 2017.

Produktionstillväxten för företagstjänster tog förnyad fart under förra året, se diagram 3. Efter en avmattning från mitten av 2015 för datakonsulter och företagstjänster inom ekonomi, juridik, vetenskap och teknik vände tillväxten upp under andra halvåret i fjol. Bemanningsbranschen, resetjänster med flera övriga företagstjänster visade samtidigt en stadigt uppåtgående trend för produktionstillväxten under 2016.

AlmeGas medlemsföretag inom företagstjänster förväntar sig ökad efterfrågan från flera stora sektorer i svensk ekonomi under första halvåret 2017, och mycket tyder på att deras förväntningar kommer att infrias.

Diagram 3: Produktionstillväxt för företagstjänster⁸, procentuell förändring över 12 månader⁹

Fasta priser, kalenderkorrigerat, trend

Källa: SCB (Tjänsteproduktionsindex), Macrobond.

Enligt Almegas senaste enkätundersökning bland medlemsföretag inom företagstjänster (april) räknar företagen med ännu starkare efterfrågan under första halvåret 2017 jämfört med föregående halvår.¹⁰ Nu förväntar sig alltså en ännu större andel av medlemsföretagen inom företagstjänster att efterfrågan kommer att öka under första halvåret i år, från både privat och offentlig tjänstesektor samt från tillverkningsindustrin. Efterfrågan från byggindustrin väntas samtidigt ligga kvar på en hög nivå.

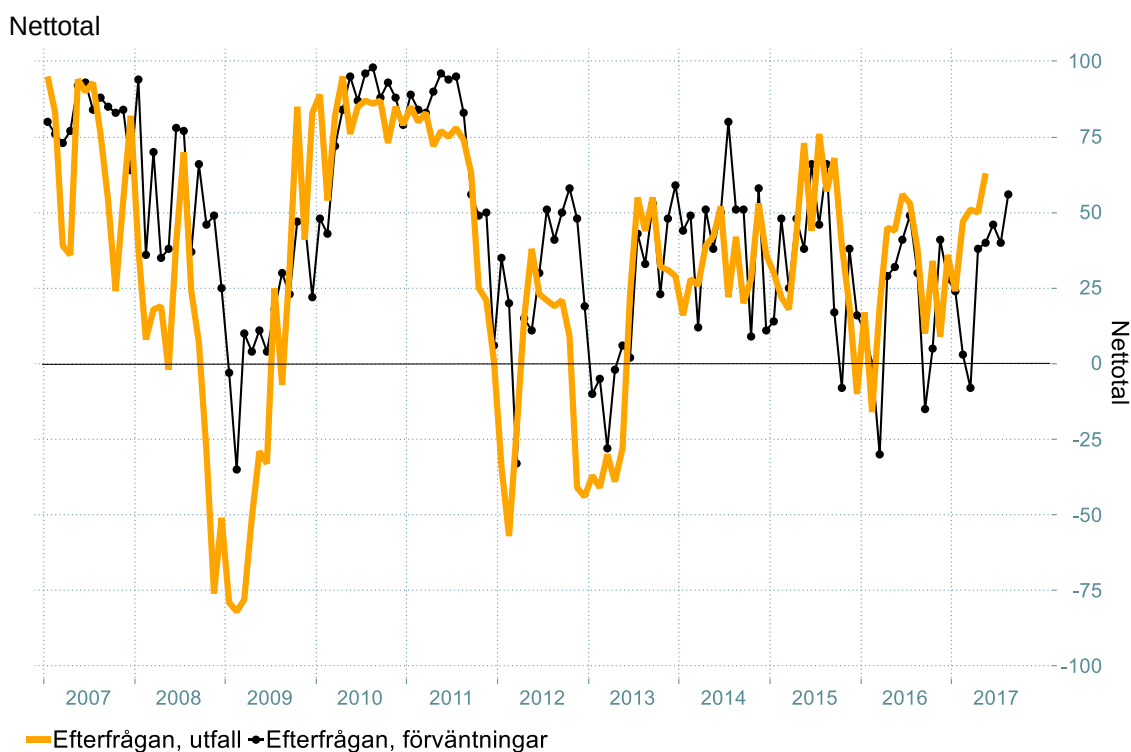
⁸ Här ingår branscher inom ekonomi, juridik, vetenskap och teknik (SNI 69-75) samt övriga företagstjänster där bemanningsföretag, resetjänster m.m. ingår (SNI 77-82). I branschen information och kommunikation ingår datakonsulter samt telekombolag, som ingår i begreppet ”företagstjänster”.

⁹ I diagram 3 är månadsstatistiken trendsattad av SCB, det vill säga rensad för tillfälliga variationer. Detta gör det lättare att följa den långsiktiga trenden för produktionens utveckling. Tidsserien för branschen Information och kommunikation visar nu ett tidsseriebrott mellan 2014 och 2015, se faktarutan på sidan 8, varför tillväxttakten för 2015 är missvisande. Tidsserien för datakonsulter redovisas inte längre på grund av sekretesskäl i och med att Ericsson nu ingår i denna bransch från och med januari 2015.

¹⁰ Se Almegas konjunkturrapport, 9 maj 2017.

Den faktiska utvecklingen av efterfrågan på bemanningstjänster har till och med överträffat företagens förväntningar hittills i år, se diagram 4. Omsättning för bemanningsföretagen ökade med nära 19 procent under första kvartalet i år jämfört med första kvartalet 2016.¹¹ Inom branschens största yrkesområde Industri/tillverkning ökade omsättningen med hela 32 procent under första kvartalet.¹²

Diagram 4: Bemanningsföretagen, utfall samt förväntningar om efterfrågan under de närmaste tre månaderna

Källa: Konjunkturinstitutet (KI-barometern), Macrobond.

Detaljhandeln visade under förra året en svagare utveckling än under 2015, se diagram 5. Enligt tjänsteproduktionsindex låg detaljhandelns tillväxt på 2,8 procent i fasta priser under 2016¹³, att jämföra med 6,5 procent under 2015. Hushållens konsumtion totalt sett visade under förra året en nedväxling, från 2,7 procent 2015 till 2,4 procent, enligt de senaste nationalräkenskaperna från SCB. Tjänsteproduktionsindex för detaljhandeln visar emellertid en uppåtgående tendens hittills i år, till och med april, se diagram 5. Under första kvartalet uppgick takten till 2,2 procent, men tog mer fart i april, se tabell 2 på sidan 11. Nu visar även SCB:s månadsstatistik för hushållens konsumtion en stark

¹¹ Se Bemanningsföretagens kvartalsrapport, maj 2017.

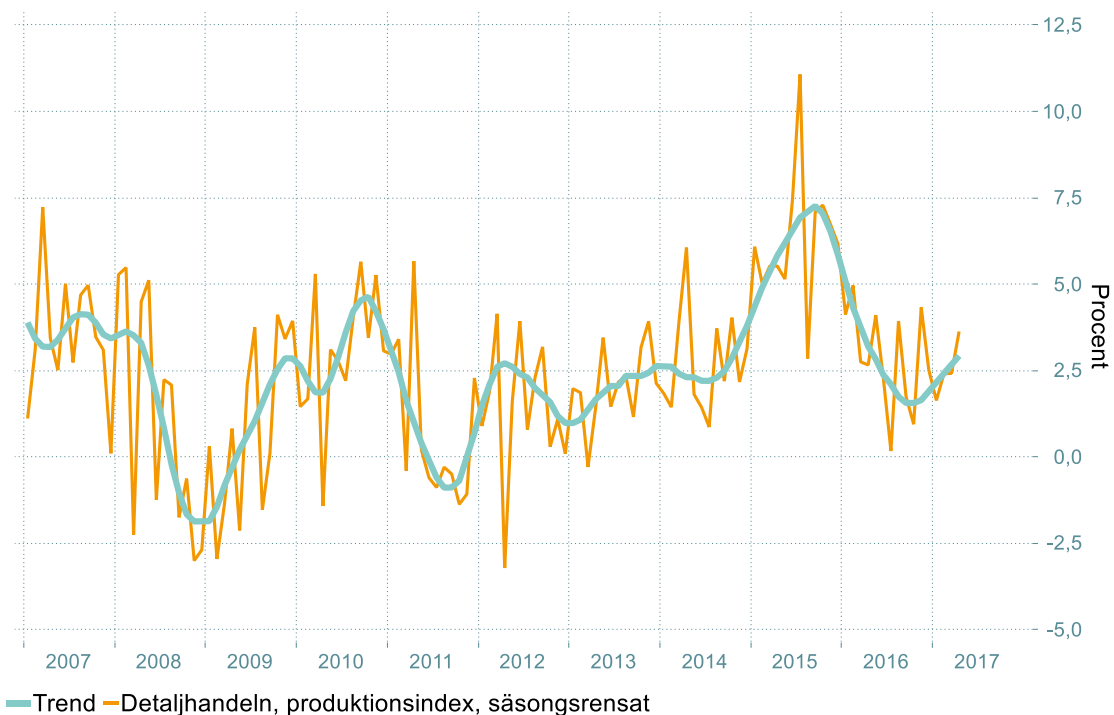
¹² Industri/Tillverkning svarade för 29 procent av bemanningsföretagens omsättning uppdelad per yrkesområde.

¹³ Kalenderkorrigerat.

uppgång i april, då den steg med 4,3 procent jämfört med motsvarande månad föregående år, i kalenderkorrigerade tal. Mest bidrog konsumtionen inom ”transporter och detaljhandel med och service av motorfordon” till den starka ökningen totalt.¹⁴

Diagram 5: Produktionstillväxt, detaljhandeln

Fasta priser, kalenderkorrigerat, säsongsrensat

Källa: SCB, Macrobond.

Omsättningen inom hotell och restaurang steg under förra året jämfört med 2015, men mot slutet av året märktes en avmattning, se diagram 6. Enligt KI-barometern från maj är företagen inom branschen ändå optimistiska om efterfrågan under de närmaste månaderna. Nära hälften av dem räknar med ökad efterfrågan till och med augusti.

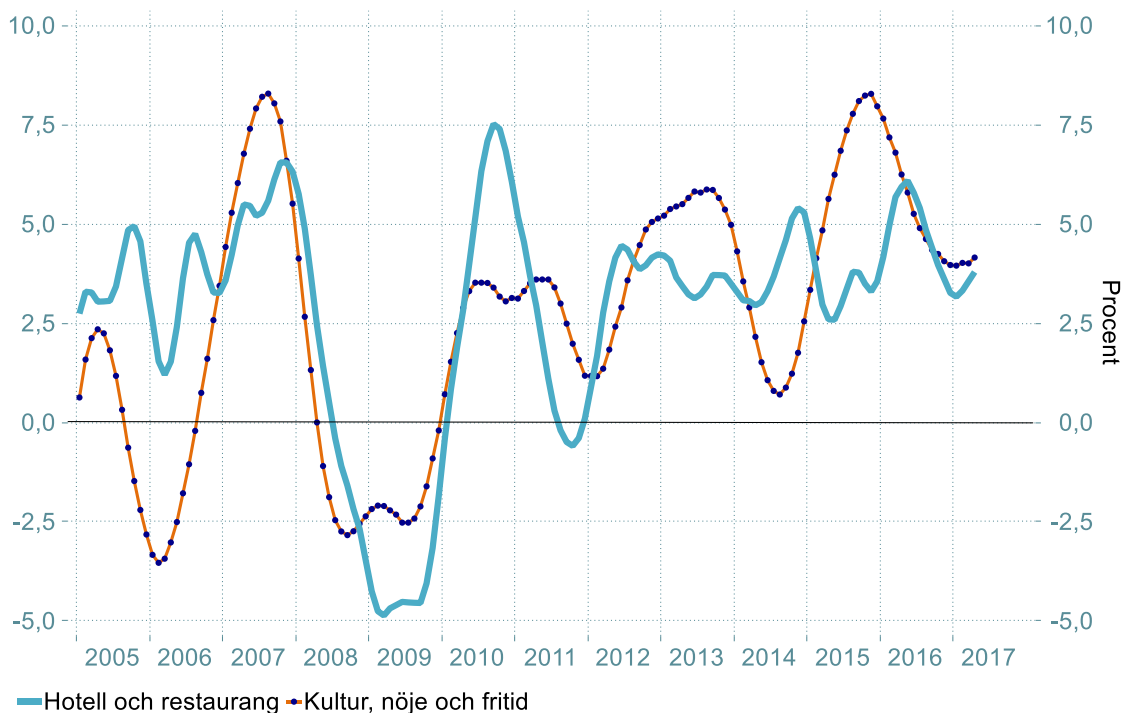
En dämpning av hushållens konsumtion märktes under fjärde kvartalet förra året, men den tog mer fart under första kvartalet i år. En ökning av utgifter för bland annat transporter, möbler samt hotell- och restaurangtjänster bidrog till uppgången. Hushållens konsumtion växte i takt med de senaste tio årens genomsnittliga takt på 0,5 procent från föregående kvartal, säsongsrensat. Ökningen för hotell- och restaurangtjänster var emellertid högre än genomsnittet för de senaste tio årens tillväxt från föregående kvartal, 1,6 procent jämfört med snittet på 0,6 procent.¹⁵

¹⁴ Se Månatlig indikator över hushållens konsumtionsutgifter, SCB, 9 juni 2017.

¹⁵ Se SCB, nationalräkenskaperna för första kvartalet 2017, 30 maj 2017.

Diagram 6: Produktionstillväxt, procentuell förändring över 12 månader¹⁶

Fasta priser, kalenderkorrigerat, trend

Källa: Tjänsteproduktionsindex, SCB, Macrobond.

För branschen kultur, nöje och fritid märktes en viss avmattning i tillväxttakt under förra året, men från en hög nivå. Den senaste noteringen för tillväxttakten, för april, är ändå stark, 6 procent.¹⁷

Privat driven utbildningsverksamhet samt privat vård och omsorg visade markanta produktionslyft under andra kvartalet förra året, enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex, se diagram 7 och 8. Av allt att döma speglar det en ökad efterfrågan för dessa branscher.¹⁸ Uppsvinget beror sannolikt på ett växande behov av vård- och utbildningstjänster i samband med en åldrande befolkning samt rekordhög asylinvandring under 2015. Efterfrågan på privat driven vård och omsorg kan också ha

¹⁶ I diagram 6 är månadsstatistiken trendsattad av SCB, det vill säga rensad för tillfälliga variationer. Detta gör det lättare att följa den långsiktiga trenden för produktionens utveckling. Utvecklingstalen enligt den trendsattade tidsserien skiljer sig härmed från tillväxttalen som redovisas i tabell 2.

¹⁷ I siffran ingår även ”annan serviceverksamhet”, se tabell 2.

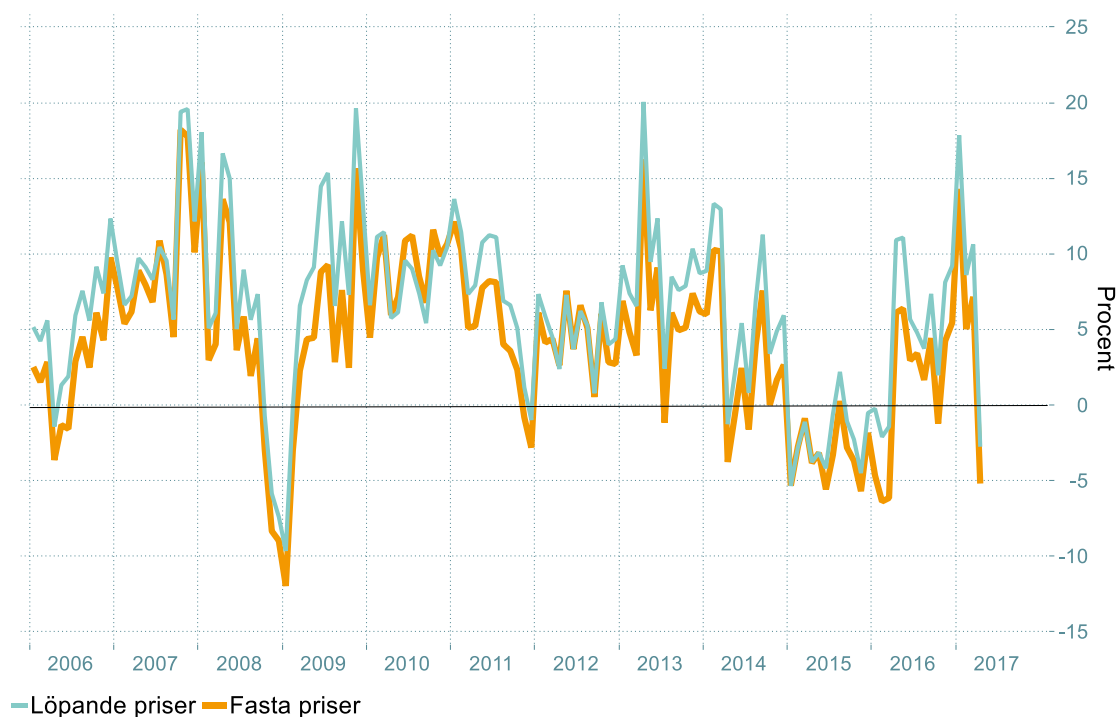
¹⁸ Dessa branscher ingår inte i KI-barometern. I avsaknad av konjunkturindikatorer för dessa branscher saknas uppgifter om företagens förväntningar om exempelvis efterfrågan.

ökat på grund av historiskt stor brist på personal inom offentligt driven verksamhet.¹⁹ Hela 66 procent av de offentliga arbetsgivarna har under våren 2017 angett att de haft brist på arbetskraft under de senaste sex månaderna, vilket är den högsta nivå som uppmätts i Arbetsförmedlingens undersökning. Bristen på utbildad personal är högst inom landstingen, samtidigt som bristen ökat inom kommunal verksamhet under de senaste åren. Bristen är nu mycket omfattande inom skola, vård, barn- och äldreomsorg.

Under förra året tog tillväxten fart inom utbildningsbranschen, som seglat upp högt på rankinglistan i tabell 2. Den starka uppgången hör sannolikt samman med de kraftigt ökade behoven av bland annat kurser i svenska för invandrare (SFI).

Diagram 7: Produktionstillväxt för privat utbildningsverksamhet, löpande respektive fasta priser

12-månaderstakt

Källa: SCB, Macrobond.

Även privat hälso- och sjukvård samt omsorg fick mer fart under förra året, med ett rejält uppsving under andra kvartalet 2016. Förklaringen till den relativt svaga tillväxten under 2015 är sannolikt den ökade osäkerheten om vad den statliga ”Reepaluutredningen” skulle utmynna i för förslag i november förra året gällande

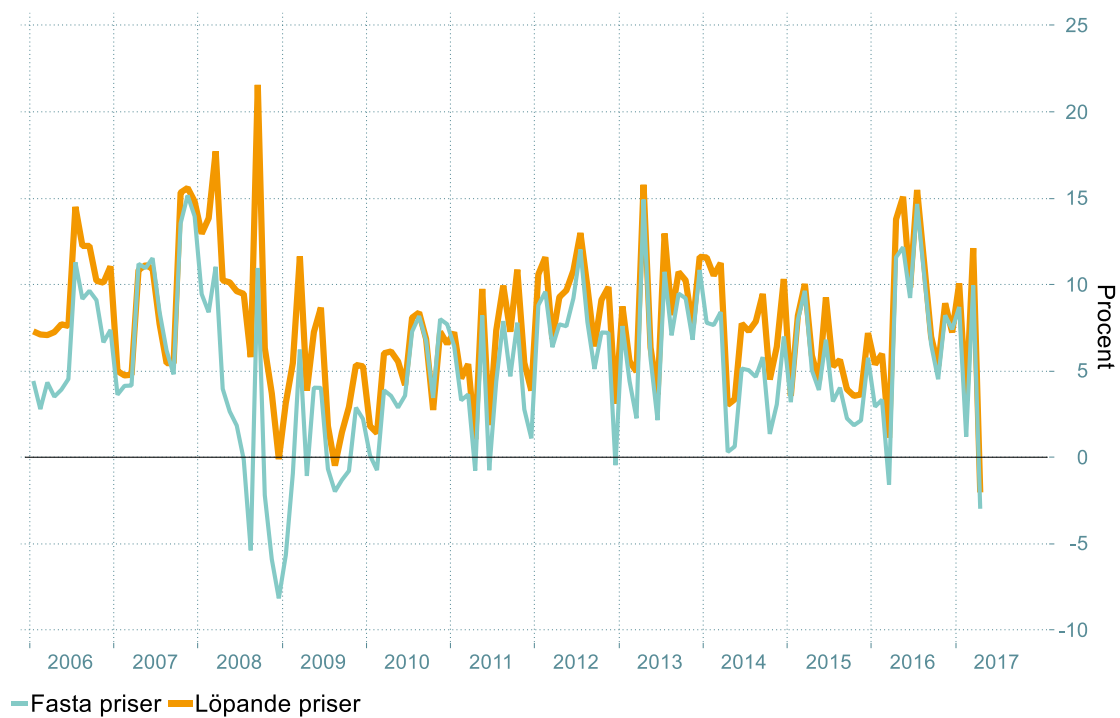
¹⁹ Se Arbetsförmedlingen, *Var finns jobben? Bedömning för 2017*, februari 2017 samt Arbetsmarknadsutsikterna våren 2017, 13 juni 2017.

vinstbegränsningar för välfärdsföretag. Osäkerheten påverkade företagens vilja att nyanställa och expandera sin produktion. Men trots denna osäkerhet tog produktionstillväxten alltså rejäl fart under andra kvartalet förra året. Den huvudsakliga förklaringen torde vara att det funnits ett starkt uppdämt behov av att möta ökad efterfrågan på vård och omsorg. Bland annat är behovet av nya äldreboenden i kommunerna stort och växande, och många kommuner har inte möjligheten att klara de stora investeringarna själva.

Facit för tillväxten inom branschen privat hälso- och sjukvård samt socialtjänst 2016 blev hela 7 procent. Under första kvartalet i år var den lika stark, alltså 7 procent, se tabell 2. Minskningen i april ska, som tidigare nämnts, ses mot bakgrund av att jämförelsen görs mot det starka uppsvinget i april förra året.

Diagram 8: Produktionstillväxt för privat hälso- och sjukvård samt socialtjänst, löpande respektive fasta priser

12-månaderstakt

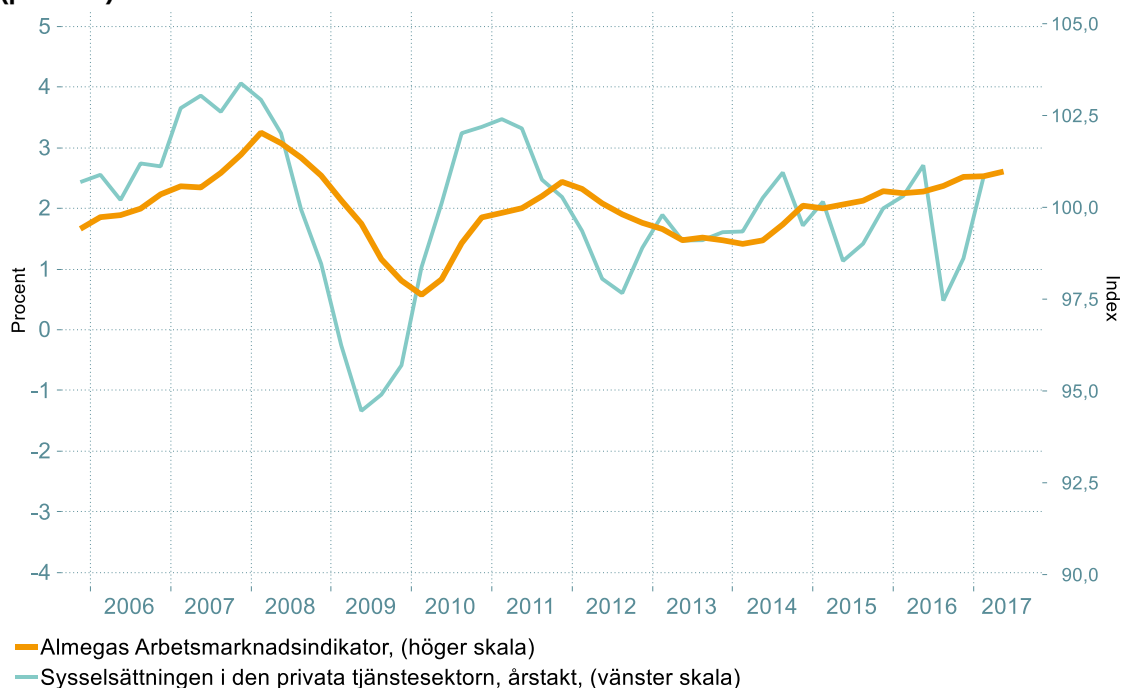
Källa: SCB, Macrobond.

3 Arbetsmarknadsindikatorn

3.1 Stark efterfrågan håller uppe sysselsättningen, men hur länge till?

AlmeGas arbetsmarknadsindikator tyder på en fortsatt stark sysselsättningstillväxt i privat tjänstesektor under andra kvartalet i år. Jämfört med första kvartalet väntas sysselsättningstillväxten stärkas något under andra kvartalet, se diagram 9. Arbetsmarknadsindikatorn har legat över indexvärdet 100 sedan fjärde kvartalet 2014, vilket indikerar en sysselsättningstillväxt i privat tjänstesektor över det historiska medelvärde.²⁰ Den faktiska sysselsättningstillväxten i tjänstesektorn har dock utvecklats svagare och klart ryckigare under samma period, mer om det nedan.

Diagram 9: AlmeGas arbetsmarknadsindikator²¹ t.o.m. andra kvartalet 2017 (index) och faktisk sysselsättningstillväxt i den privata tjänstesektorn t. o. m. första kvartalet 2017 (procent)

Källa: Almega, Konjunkturinstitutet (KI-barometern), SCB (nationalräkenskaperna), Macrobond.

²⁰ Från och med 2005.

²¹ AlmeGas arbetsmarknadsindikator bygger på uppgifter om företagens anställningsplaner samt uppgifter om brist på arbetskraft, som hämtats från Konjunkturinstitutets Konjunkturbarometer. Dessutom ingår uppgifter om vakansgraden i tjänstesektorn (se vidare faktarutan om tjänsteindikatorn på sidan 4). AlmeGas indikator baseras på en skattning mot utfallet för sysselsättningens tillväxt inom den privata tjänstesektorn enligt de svenska nationalräkenskaperna från SCB. Från och med första kvartalet 2017 är skattningarna nya och uppdaterade. Indexvärdet 100 anger det historiska genomsnittet för indikatorn baserat på det skattade sambandet från och med år 2005.

Under första kvartalet 2017 var hela 56 000 fler sysselsatta i den privata tjänstesektorn jämfört med motsvarande kvartal året innan²², en stark utveckling med 2,5 procent. Men, den stadiga om än försiktiga uppväxling av ökningstakten för sysselsättningen som arbetsmarknadsindikatorn har pekat på från och med 2015, se diagram 9, har inte fullt ut infriats i den faktiska sysselsättningsstatistiken.

I genomsnitt har sysselsättningen i privat tjänstesektor ökat med 1,8 procent sedan första kvartalet 2015.²³ Jämfört med varuproducenterna i näringslivet, där tillväxttakten för sysselsättningen varit 0,6 procent under samma period, är det en hög tillväxttakt. Att de nya jobben främst kommer inom tjänstesektorn är en trend som går lång tid tillbaka. Däremot visar arbetsmarknadsindikatorn, som delvis bygger på företagens bedömningar av framtida anställningsbehov, på ett uppdämt behov av ytterligare arbetskraft bland företagen i privat tjänstesektor. Sysselsättningstillväxten skulle således ha kunnat växla upp ytterligare om tjänsteföretagen kunnat få tag på arbetskraft med den kompetens som efterfrågas, något som har visat sig allt svårare de senaste åren.

Något som också framgår av diagram 9 är att tillväxttakten för den faktiska sysselsättningen i tjänstesektorn har svängt relativt mycket mellan kvartalen under de senaste par åren, allt mellan snabba accelerationer till kraftiga inbromsningar i tillväxttakt. Arbetsmarknadsindikatorn har haft svårt att förutspå dessa tvära kast och istället indikerat en stark och relativt stabil, sakta tilltagande, sysselsättningstillväxt. När indikatorn pekade på en svagt ökande sysselsättningstillväxt för tredje kvartalet 2016, dök istället den faktiska sysselsättningstillväxten mätt i årstakt, från 2,7 procent andra kvartalet till 0,5 procent tredje kvartalet. Omvänt accelererade den faktiska sysselsättningstillväxten i årstakt från 1,2 till 2,5 procent sista kvartalet 2016 till första kvartalet 2017, parallellt med att tjänsteföretagens uppgifter om brist på arbetskraft och bedömning av sina anställningsplaner resulterade i att indikatorn pekade på en i stort sett oförändrad tillväxttakt mellan samma kvartal.²⁴

SCB publicerade nyligen två studier gällande precisionen i AKU. De tyder på att antalet sysselsatta är något överskattat och att förändringstakten sannolikt även den är något överdriven för de undersökta åren 2011 till och med 2015, huvudsakligen från 2014. I sin senaste penningpolitiska rapport (april 2017) analyserade även Riksbanken sysselsättningstillväxten i närtid enligt AKU och kom fram till att tillväxttakten sannolikt är överskattad vad gäller hösten 2016 och våren 2017. SCB:s studier undersöker dock inte specifikt om överskattningen i AKU kan ha en inverkan på variationen i sysselsättningstillväxten, men då vissa felkällor varierar relativt mycket över tid kan det inte uteslutas. Det är dock svårt att dra slutsatser om förändringstakten för sysselsättningen i privat tjänstesektor utifrån SCB:s studier eftersom de avser hela ekonomin och inte enskilda sektorer eller branscher, se vidare faktarutan på nästa sida.

²² Enligt SCB, nationalräkenskaperna till och med första kvartalet 2017, 30 maj 2017.

²³ Enligt SCB, nationalräkenskaperna, ej säsongrensat.

²⁴ Företagens uppgifter används som förklarande variabler i den skattning som görs i arbetsmarknadsindikatorn, se fotnot 21.

Faktaruta: ojämn sysselsättningstillväxt i tjänstesektorn

SCB:s statistik över sysselsättningstillväxten i nationalräkenskaperna är baserade på den undersökning som genomförs inom ramen för Arbetskraftsundersökningen (AKU). AKU är en urvalsundersökning och därmed förenad med osäkerhet. Frågan är om osäkerheten i de skattningar som genomförs har ökat under de senaste åren och kan vara en delförklaring till de kraftiga variationerna i sysselsättningstillväxten i privat tjänstesektor som synts mellan kvartal sedan ett par år tillbaka. SCB har nyligen publicerat två studier för att undersöka kvaliteten i AKU.

I den första studien, som behandlar bortfall, framgår att bortfallet i undersökningen ökat från ca 20 procent 2008 till att uppgå till 43 procent 2016.²⁵ Författarna drar dock slutsatsen att problemet "felaktiga skattningar p.g.a. bortfall" bedöms som relativt litet för aggregerade mått för de undersökta åren 2011–2015. Antalet sysselsatta totalt i ekonomin bedöms överskattas med drygt 50 000 individer, men felet tycks inte ha blivit större i takt med det ökade bortfallet i AKU. Vad gäller skattningar av förändringstal framgår att sysselsättningstillväxten i hela ekonomin generellt tycks överskattas något från mitten av 2014, dock går det bara att säkerställa detta med 95-procentig konfidens för två månader.

I SCB:s andra studie på temat belyses eventuella problem som härstammar från att AKU undersöker individer man inte avsett undersöka (övertäckning) eller misslyckas att undersöka individer man avsett att undersöka (undertäckning).²⁶ Även i denna studie påvisas en konsekvent överskattning av antal sysselsatta. Skattningsfelen uppstår huvudsakligen av en undertäckning p.g.a. immigration (där undertäckningen blir större ju kortare vistelsetiden i Sverige är) samt en övertäckning skapad av felaktigt folkbokförda (folkbokförda som inte längre befinner sig i landet). Observera att både över- och undertäckning kan innebära en *överskattning* av exempelvis antal sysselsatta.

Sett till hur täckningsproblemen inverkar på förändringstalen för antalet sysselsatta fastställer man i studien att den övertäckning som kommer sig av felaktigt folkbokförda över tid bör vara relativt stabil och därmed inte inverka på förändringstal. Däremot skriver författarna att undertäckningen varierar relativt mycket över tid i storlek och sammansättning vilket ger problem i skattningar av förändringstal. Huruvida detta kan förklara de tvära kast som synts i sysselsättningstillväxten i privat tjänstesektor de senaste åren ger dock studien inte svar på då man riktar in sig på den genomsnittliga storleken på förändringstalen, inte på dess variation. Å ena sidan bygger AKU på ett årligt urval ur registret över totalbefolkningen (RTB) som ska spegla arbetsmarknadens sammansättning i september, vilket borde ge relativt stabila förändringsskattningar (om än över- eller underskattade) åtminstone under ett års tid.

Å andra sidan ges varje individ i urvalet en vikt som förändras varje månad. I AKU:s månatliga undersökningar justeras vikten beroende på hur RTB, som uppdateras dagligen, har utvecklats sedan den senaste månatliga undersökningen. Precis som Riksbanken konstaterar i sin senaste Penningpolitiska rapport²⁷ uppstår ett problem när det stora antal nyanlända som fått uppehållstillstånd och kommit in i RTB under hösten 2016 antas ha samma egenskaper och t.ex. vara sysselsatta i samma utsträckning som de individer som ingick i AKU:s urval ett år tidigare. Då denna befolkningsgrupp vuxit mycket i RTB kommer vikten för befolkningsgruppen att justeras upp i september i år. Riksbankens slutsats är att sysselsättningstillväxten i hela ekonomin därmed är överskattad under hösten 2016 och inledningen av 2017. Detta bör också kunna inverka på variationen av förändringstalen mellan kvartal, men denna effekt studeras som tidigare nämnts inte i SCB:s studie.

²⁵ SCB AKU, *Analys av bortfallsbias avseende Arbetskraftsundersökningarna (AKU)*, 29 maj 2017. <http://www.scb.se/publikation/32401>

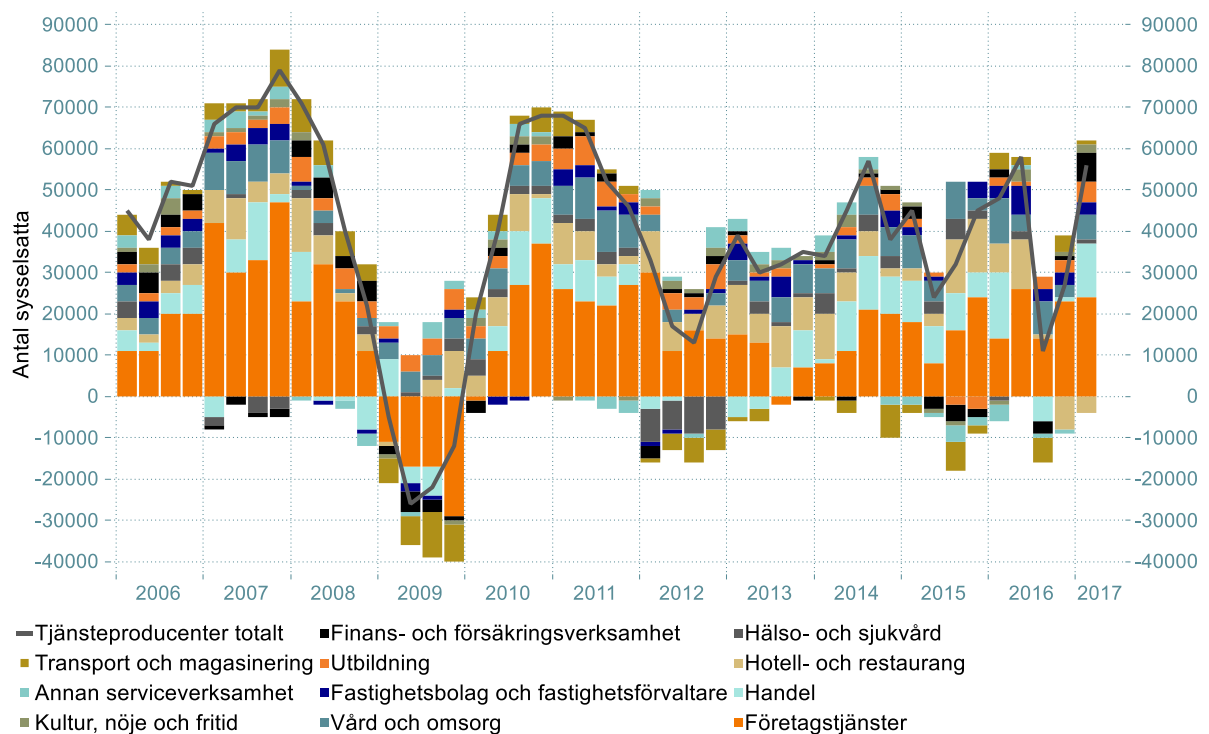
²⁶ SCB AKU, *Över- och undertäckning i Arbetskraftsundersökningarna (AKU) – en registerbaserad studie*, 31 maj 2017. <http://www.scb.se/publikation/32407>

²⁷ Riksbanken, *Penningpolitisk rapport april 2017*, 27 april 2017

Mot bakgrund av informationen ovan bör ökningstakten av antal sysselsatt för ett enskilt kvartal tolkas med viss försiktighet, men det är likväl intressant att undersöka inom vilka branscher de nya jobben har kommit. I diagram 10 framgår att majoriteten, 24 000 (43 procent), av den totala ökningen på 56 000 under första kvartalet 2017 blev sysselsatta inom företagstjänstbranscher. Det är i samma storleksordning som den genomsnittliga ökningstakten för företagstjänster under fjolåret på 20 000 (motsvarande drygt hälften av näringslivets totala sysselsättningsökning). Denna branschgrupp utgör lite drygt 30 procent av antalet sysselsatta i privat tjänstesektor. Hit hör företag verksamma inom telekom, datakonsulter och programvaruproducenter, företag inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik, uthyrning, bemanningsföretag, fastighetsservice, resetjänster, säkerhetstjänster samt andra stödtjänster.

Bemanningsföretag är den företagsgrupp som tydligast har bidragit till sysselsättningsökningen inom företagstjänster under det senaste året, 13 000 fler var sysselsatta där under första kvartalet 2017, strax över den genomsnittliga ökningen på 12 000 för de fyra senaste kvartalen.²⁸

Diagram 10: förändring av antal sysselsatta bland privata tjänsteproducenter, årstakt

Källa: SCB (nationalräkenskaperna), Macrobond.

²⁸ Enligt SCB, kortperiodisk sysselsättningsstatistik

Inom handeln tog sysselsättningsökningen fart igen under första kvartalet i år och uppgick till 2,4 procent, vilket i antal sysselsatta motsvarar 13 000. Framförallt var det inom detaljhandeln som sysselsättningen ökade. Förra året ökade sysselsättningen inom handeln med i genomsnitt svaga 0,5 procent. Branschens utveckling hänger samman med utvecklingen av hushållens konsumtionsutgifter, som mattades av något under förra året, se även tidigare avsnitt 2.2. Den under ett par år starka sysselsättningstillväxten inom hotell och restaurang stannade upp under andra halvan av fjolåret, och sista kvartalet minskade antalet sysselsatta inom branschen med 8 000 jämfört med samma kvartal ett år innan. Även under första kvartalet i år minskade antalet sysselsatta i branschen, med 4 000 jämfört med första kvartalet 2016.

Verksamheter inom utbildning växlade upp ytterligare under första kvartalet i år och bidrog med 5 000 fler sysselsatta. Förra året sysselsattes i genomsnitt 2 000 fler personer inom denna bransch jämfört med det genomsnittliga antalet sysselsatta i branschen 2015. Sysselsättningen fortsätter även att öka starkt inom vård och omsorg. 120 000 individer jobbade inom den privat drivna vård och omsorgen under första kvartalet i år. Jämfört med samma kvartal förra året var antalet sysselsatta 114 000, och ytterligare ett år tillbaka 103 000 sysselsatta i branschen. Den stora immigrationen under 2015 är en viktig förklaring till behovet av ökad personalstyrka inom dessa branscher. En åldrande befolkning spår sannolikt på behovet inom vård och omsorg ytterligare. Se även sidan 15–16 i rapporten för en vidare beskrivning av branschernas utveckling.

En lika kraftig ökning av antalet sysselsatta syns inte inom de privata hälso- och sjukvårds-inrättningarna sedan ungefär ett år tillbaka. 1 000 fler individer sysselsattes i branschen under första kvartalet i år, mätt i årstakt. Förra året ökade sysselsättningen inte alls, att jämföra med genomsnittökningen för 2014 och 2015 som låg på 3 000 fler sysselsatta om året. Övriga tjänstebanscher bidrog positivt, men i relativt liten utsträckning, till sysselsättningstillväxten under första kvartalet, se diagram 10.

Sysselsättningstillväxten var alltså relativt stark under första kvartalet inom privat tjänstesektor, även om tillväxttakten kan antas vara något överskattad (se faktarutan på sidan 21). Sett till hela ekonomin ökade också antalet sysselsatta starkt, med hela 114 000 fler sysselsatta under första kvartalet. Vid sidan av den privata tjänstesektorn som stod för ungefär hälften av de nya jobben växte antalet sysselsatta inom kommunerna med starka 28 000 under första kvartalet, motsvarande en ökning med 3,2 procent.²⁹ Det ökade behovet av utbildning, vård och omsorg i kölvattnet av den stora asylinvandringen 2015 ligger bakom en stor del av jobbtillväxten, och ökningstakten skulle sannolikt ha kunnat vara ännu högre om det inte varit så stor brist på personal inom dessa verksamheter.

I Almegas senaste prognos från i maj i år räknar vi emellertid med att den inbromsning av sysselsättningstillväxten som syntes under andra halvåret 2016 kommer att återkomma och hålla tillbaka ökningstakten under 2017 och 2018. Sett till hela ekonomin bedömer vi att sysselsättningstillväxten landar på 1,6 procent under 2017, en

²⁹ Enligt SCB, nationalräkenskaperna till och med första kvartalet 2017, 30 maj 2017.

inbromsning från fjolårets 1,7 procent. Under 2018 blir ökningstakten ännu något svagare och stannar på 0,9 procent.³⁰

Försvagningen av sysselsättningstillväxten beror till stor del på en ökande kompetensbrist. Bristen har i sin tur sin grund i den strukturomvandling som pågått i ekonomin under en längre tid, under vilken efterfrågan på högkvalificerad arbetskraft har ökat klart mer relativt efterfrågan på lågkvalificerad arbetskraft. Utbudet av högkvalificerad arbetskraft är dock i dagsläget mycket skalt. En stor del av jobbtillväxten kommer som nämnts inom privat tjänstesektor (omkring hälften under första kvartalet 2017) och många av dessa branscher rapporterar sedan en tid om betydande rekryteringsproblem, vilket är en viktig förklaring till den försvagning av sysselsättningstillväxten som Almegas förutspår.

Andelen företag inom privat tjänstesektor som uppger att de har personalbrist har kontinuerligt ökat, från 14 procent andra kvartalet 2013 till hela 39 procent i KI-barometerns senaste mätning avseende första kvartalet 2017.³¹ Det är en nivå som endast överträffats strax innan finanskrisen bröt ut 2008. Arbetsförmedlingen skriver i sin senaste konjunkturprognos att den vanligaste konsekvensen av höga bristtal är att rekryteringarna tar längre tid än normalt, både inom offentlig och privat sektor. Dock framgår i den intervjuundersökning som genomförs att privata arbetsgivare ännu inte visat tydliga tecken på att sänka utbildningskraven i samband med rekrytering, något som däremot har blivit allt vanligare inom offentlig sektor.³²

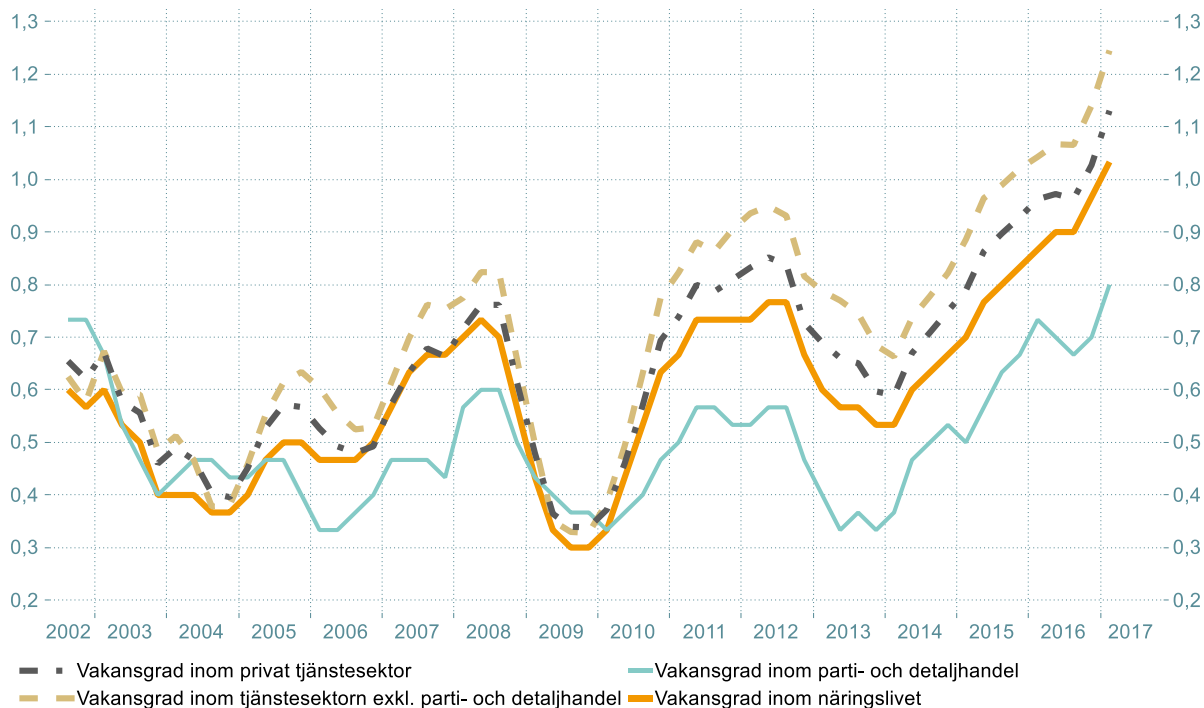
Den rådande kompetensbristen framgår också tydligt i SCB:s statistik över vakansgrader. Vakanta jobb definieras som obemannade lediga jobb som kan tillträdas omedelbart. Vakansgraden (andelen vakanta jobb i förhållande till antalet anställda i redovisningsgruppen) kan därmed beskrivas som ett mått på otillfredsställd efterfrågan på arbetskraft.

³⁰ Se Almegas konjunkturrapport, 9 maj 2017.

³¹ Konjunkturinstitutet, KI-barometern, 24 maj 2017.

³² Arbetsförmedlingen, *Arbetsmarknadsprognos för 2017 och 2018*, 13 juni 2017

Diagram 11: Vakansgrad till och med första kvartalet 2017, 3 kvartals glidande medelvärde

Källa: Almega, SCB.

Som framgår av diagram 11 är den relativa arbetskraftsbristen mätt som vakansgrad på en ännu högre nivå idag jämfört med perioden strax för den senaste konjunktuppgången i samband med finanskrisen 2008. Vakansgraden är på en hög nivå inom alla delar av näringslivet, och dras upp av tjänsteföretag exklusive verksamheter inom parti- och detaljhandeln. Sedan slutet av 2013 har vakansgraden inom tjänstesektorn fördubblats. Jämförelsevis var vakansgraden låga 0,7 inom tillverkningsindustrin under första kvartalet i år.

Några branscher inom tjänstesektorn utmärker sig med exceptionellt många obemannade jobb, främst konsultföretag inom juridik, ekonomi, teknik m.m. med en vakansgrad på 2,0 samt företagen inom information & kommunikation som rapporterar en vakansgrad på rekordhöga 3,1 för första kvartalet i år. Det motsvarar drygt 10 000 jobb som alltså skulle kunna tillsättas omedelbart inom dessa två branscher givet att den eftersökta kompetensen vore tillgänglig. Vad gäller information och kommunikation är bristen på arbetskraft som störst bland datakonsultverksamheter och programvaruproducenter, där problemet främst är att anställa olika typer av IT-specialister, enligt Arbetsförmedlingens intervjuundersökning.³³ En liknande bild ges i Riksbankens företagsundersökning där företagen även pekar på att IT-specialister och

³³ Arbetsförmedlingen, *Arbetsmarknadsprognos för 2017 och 2018*, 13 juni 2017

liknande kompetenser i högre grad startar eget och hyr ut sig själva som konsulter.³⁴ Inom privat tjänstesektor var antalet vakanser 27 000 (av totalt 34 000 inom näringslivet) under första kvartalet, vilket är en ökning med 20 procent på bara ett års tid.³⁵

Jobb som inte är lika akuta att tillsätta brukar gå under benämningen lediga jobb, vilket innebär jobb där rekrytering påbörjats men arbetsgivaren ännu inte anställt någon. Antal lediga jobb uppgick under första kvartalet till 83 000 inom näringslivet vilket är 14 procent fler jämfört med motsvarande kvartal 2016. Att antalet lediga jobb skjuter i höjden samtidigt som arbetslösheten biter sig kvar på en relativt hög nivå är ytterligare ett tecken på att matchningen på arbetsmarknaden sedan en tid fungerar dåligt. Arbetskraftsutbudet växer förvisso i närtid i takt med att alltfler av det stora antalet asylsökande under 2015 beviljas uppehålls- och arbetstillstånd. Men fler vägar in på arbetsmarknaden behövs för att få ner arbetslösheten.

Den stora bristen på personal utgörs i huvudsak av brist på hög kompetens inom många områden, samtidigt som en stor del av de nyanlända är lågutbildade. Arbetslösheten för utrikes födda med förgymnasial utbildning ligger på en hög nivå, 33 procent under 2016, och drar upp arbetslösheten för gruppen utrikes födda totalt sett, som pendlat kring 16 procent sedan 2010, se diagram 12. Däremot har arbetslösheten bland utrikes födda med gymnasial- samt eftergymnasial utbildning minskat något under senare år.

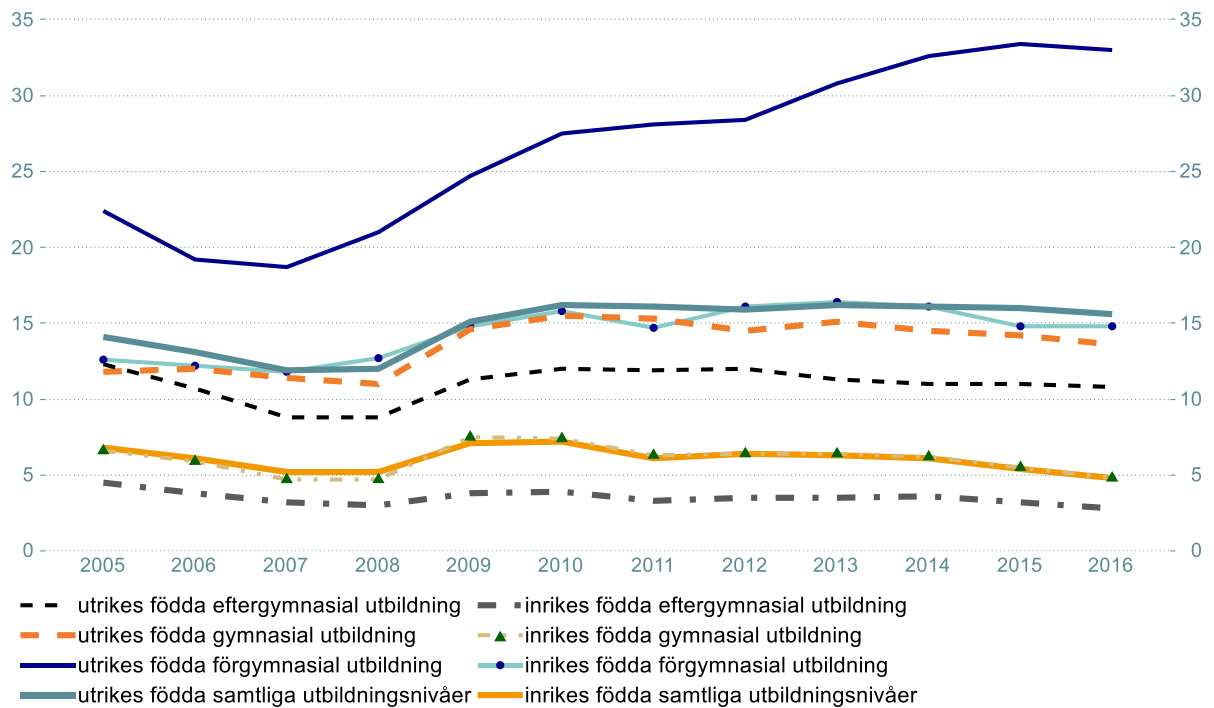
Arbetslösheten för inrikes födda har krupit nedåt och var 2016 nere på 4,8 procent, vilket också är genomsnittet hittills under 2017 fram till och med april, enligt AKU. Mycket lägre kan arbetslösheten för inrikes födda sannolikt inte sjunka. I Almegas senaste prognos utgår vi ifrån att arbetslösheten inte kan sjunka mer utan i genomsnitt landar på 6,8 procent för 2017 och förblir där även 2018.³⁶

³⁴ Riksbankens företagsundersökning, maj 2017, 14 juni 2017

³⁵ SCB, *Konjunkturstatistik över vakanser, resultat från 1: a kvartalet 2017*, 24 maj 2017.

³⁶ Se Almegas konjunkturrapport, 9 maj 2017.

Diagram 12: arbetslöshet (15–74 år) efter utbildning och födelseland, årsgenomsnitt, till och med 2016

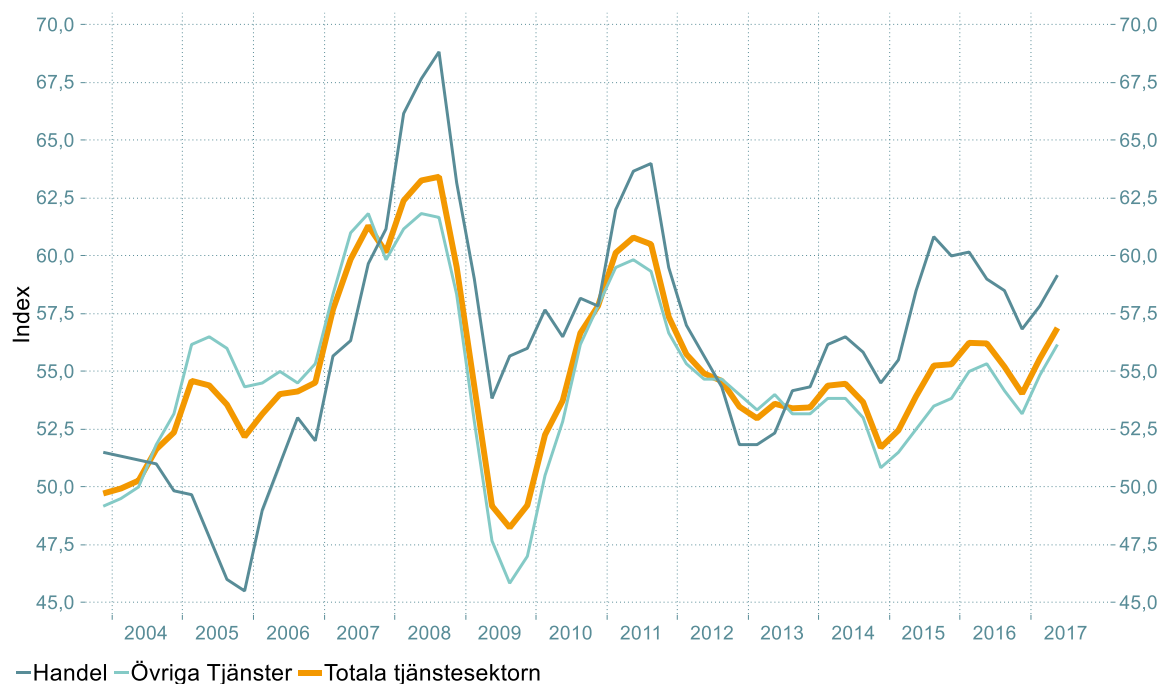
Källa: SCB (AKU).

4 De senaste trenderna för prisnivån i privat tjänstesektor

4.1 Vissa tecken på ljusning för försäljningspriserna

*AlmeGas prisindikator*³⁷ för andra kvartalet 2017 pekar på att prisökningstakten förstärks ytterligare jämfört med första kvartalet i år. Det är alltså tecken på att de privata tjänsteföretagen, vars planer för det närmaste kvartalets prishöjningar som indikatorn bygger på, nu ser ut att lyckas höja sina försäljningspriser i snabbare takt jämfört med den period av mycket svag prisutveckling som rått sedan 2013. Det är i linje med utvecklingen av producentprisindex för tjänster (TPI)³⁸, som visar på en uppåtgående trend från och med sista kvartalet 2016. Prisökningstakten kan väntas växla upp under andra kvartalet i år inom både handeln och övriga tjänstenärings. Än har prisökningstakten dock långt kvar till de nivåer som rådde vid den senaste konjunkturtoppen strax före finanskrisen bröt ut under andra halvan av 2008.

Diagram 13: AlmeGas prisindikator t.o.m. andra kvartalet 2017

Källa: Almega, KI-barometern.

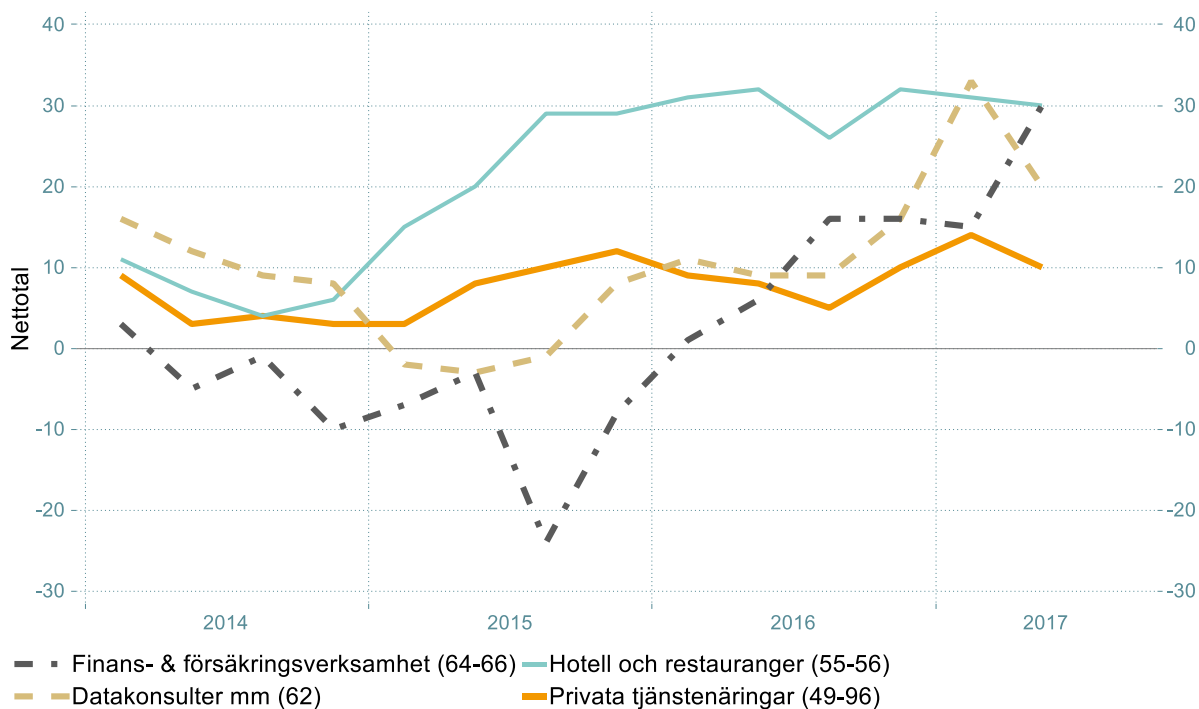
³⁷ Prisindikatorn visar prisförändringar mellan kvartal och indikerar också det närmaste kvartalets prisutveckling. Den är inget mått på prisnivån utan visar om priserna väntas öka, minska eller vara oförändrade, drygt en månad innan SCB publicerar utfallet för det aktuella kvartalet. Ett indexvärde på 50 innebär ungefär oförändrade priser.

³⁸ TPI mäter prisutvecklingen på tjänster producerade i Sverige. TPI motsvarar alltså producentpriser på tjänster. SCB tar fram prisindex per kvartal för en rad tjänster.

Några av de branscher inom privat tjänstesektor som spår en ljusare närtid vad gäller prisökningar syns i diagram 14 nedan. Andelen företag inom hotell och restaurang som förväntar sig kunna höja sina priser under det kommande kvartalet är fortsatt stor. Hushållens ökade utgifter för hotell och restaurangtjänster är en förklaring, se avsnitt 2.2.

Datakonsulterna och programvaruproducenterna uppvisar en relativt nyfunnen optimism kring att kunna höja sina försäljningspriser sedan tredje kvartalet 2016. Frågan är om optimismen håller i sig, då företagens rapporterade faktiska utfall visserligen ökat men legat klart under förväntningarna under samma period, enligt KI-barometern.³⁹ Prisökningstakten i branschen har under lång tid bitit sig fast på en låg nivå, sannolikt till följd av hårdnande konkurrens från omvärlden. Finans- och försäkringsbranschen uppvisar också en tydligt ökad förväntan om att kunna höja priset på sina tjänster det kommande kvartalet.

Diagram 14: Förväntningar om försäljningspriser, andra kvartalet 2017, säsongrensade nettotal⁴⁰

Källa: Konjunkturinstitutet (KI-barometern), Macrobond.

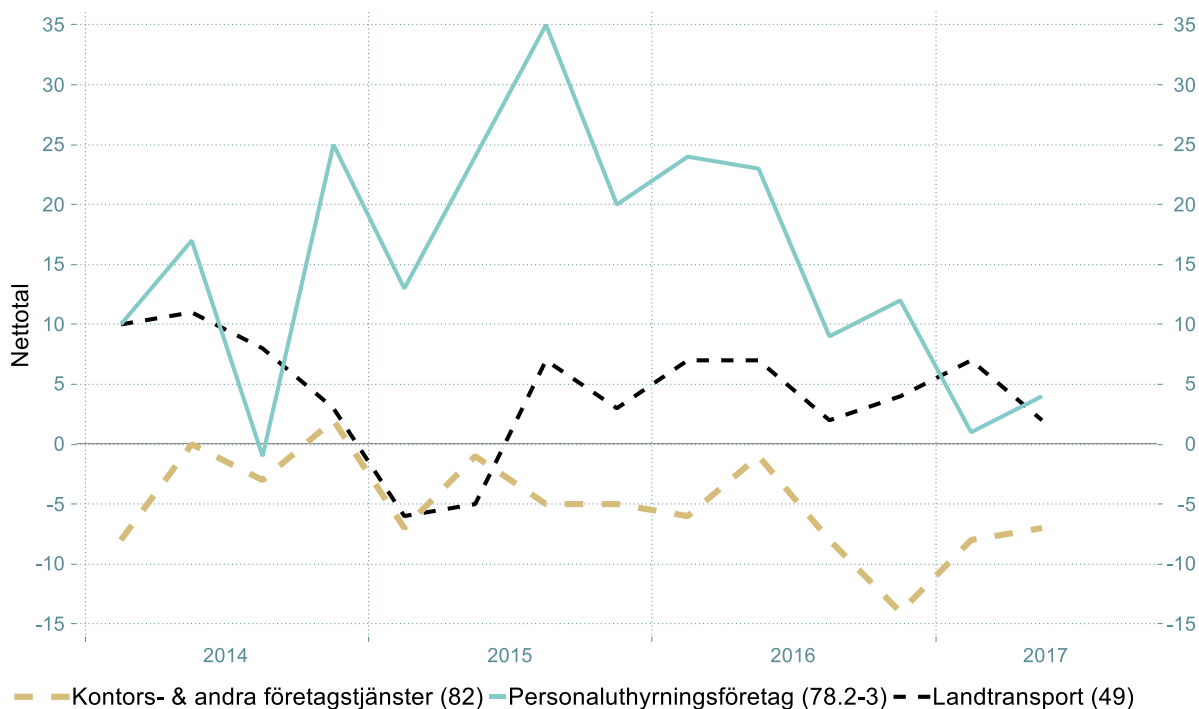
³⁹ Konjunkturinstitutet, KI-barometern, 24 maj 2017. I genomsnitt under tredje kvartalet 2016 till och med första kvartalet 2017 låg nettotalet för förväntningar på 19 inom branschen datakonsulter mm, samtidigt som det rapporterade utfallet varit i genomsnitt 8, säsongrensat, enligt KI-barometern.

⁴⁰ Med nettotal avses andelen företag som, i det här fallet, svarat att man förväntar sig öka försäljningspriserna det kommande kvartalet minus andelen som svarat att man planerar att sänka priserna. Nettotalet 0 kan innebära att hälften av företagen planerar en ökning och hälften en minskning, eller att samtliga företag svarat att priserna förväntas vara oförändrade.

Flertalet branscher har dock fortsatt svårt att höja sina priser. Till branscher där förväntningarna om prishöjningar ligger på en klart lägre nivå jämfört med andra branscher hör verksamheter inom transporter, personaluthyrning och kontorstjänster, se diagram 15. Transportföretagens förväntan om försäljningspriserna påverkas sannolikt av att priset på råolja väntas ligga kvar på en relativt låg nivå under 2017 (Almegas prognos från vår senaste konjunkturrapport för 2017 är 52 dollar fatet, upp något från 44 dollar per fat under 2016).

Företagen inom personaluthyrning möter, som nämnts tidigare i rapporten, för närvarande en mycket stark efterfrågan. En eventuell förklaring till att företagen nu i större utsträckning ändå växlar ned sina förväntningar om framtida prishöjningar på sina tjänster kan ha att göra med att en stor del av företagen har lyckats höja sina priser under de senaste två åren, enligt KI-barometern. Vad gäller företagen inom kontorstjänster, där bland annat callcenters ryms, är sannolikt den huvudsakliga förklaringen till de låga förväntningarna om prisutvecklingen den tuffa konkurrens som verksamheter av detta slag möter från internationellt håll.

Diagram 15: Förväntningar om försäljningspriser, andra kvartalet 2017, säsongsrensade netttotal

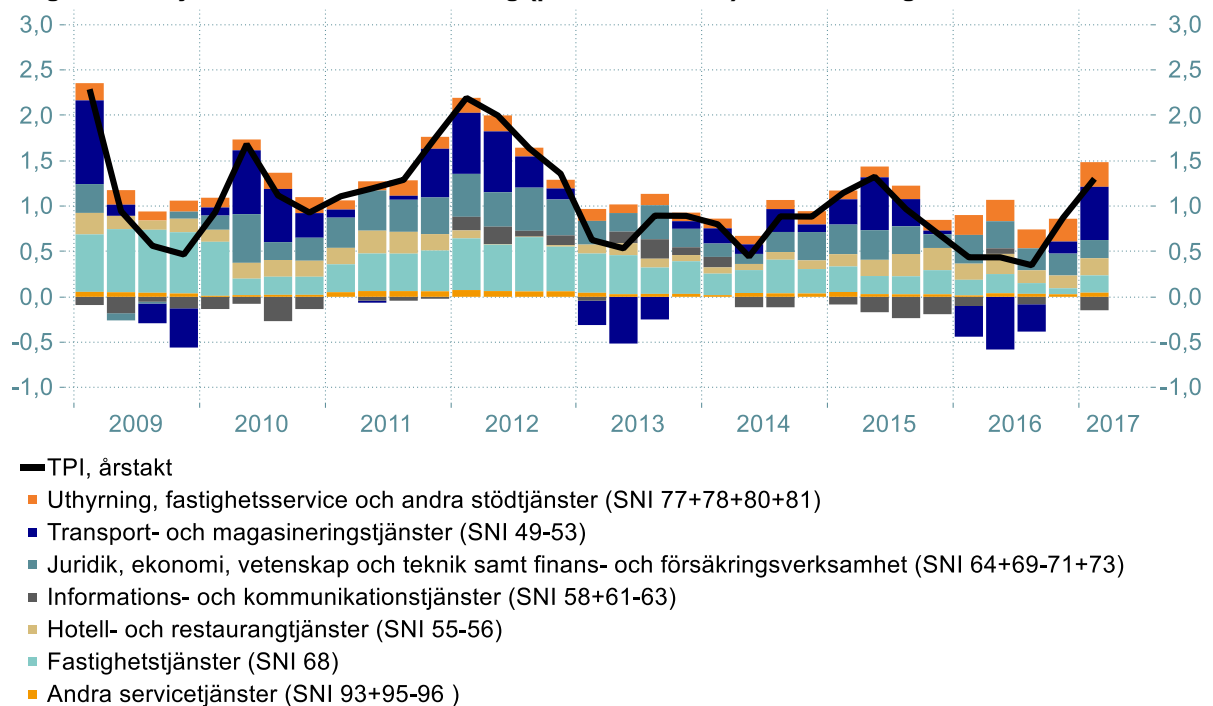
Källa: Konjunkturinstitutet (KI-barometern), Macrobond.

Att prisökningstakten nu tycks ta något mer fart jämfört med perioden av svag prisutveckling från och med 2013 stöds även av det tjänsteprisindex (TPI) som SCB producerar kvartalsvis. Försäljningspriserna inom tjänstesektorn ökade enligt TPI med 1,3 procent under första kvartalet i år jämfört med motsvarande kvartal 2016. Det var

andra kvartalet i rad som prisökningarna växlade upp mätt i årstakt. Prisökningstakten får alltså anses vara på en förhållandevis låg nivå sett i ljuset av det starka efterfrågeläge som nu råder inom stora delar av privat tjänstesektor, inte minst för företagstjänster. Som jämförelse var den genomsnittliga prisökningstakten inom privat tjänstesektor 2,0 procent 2007, dvs. under den senaste konjunkturtoppen för tjänstesektorn.

Till tjänsteprisökningen första kvartalet 2017 kom det största bidraget på 0,4 procentenheter från andra stödtjänster till transport (såsom spedition och skeppsmäkleri) vars priser ökade med 6,3 procent, dock från en låg nivå strax över prisnivån 2005. Ökningen första kvartalet i år ska ses mot bakgrund av det mycket låga oljepriset första kvartalet 2016. Under loppet av 2017 kommer emellertid denna effekt gradvis falla bort, eftersom oljepriset började stiga under loppet av förra året, vilket medförde att priset på transporttjänster vände upp och började under fjärde kvartalet bidra positivt till tjänsteprisernas utveckling totalt, se diagram 16.

Diagram 16: Tjänstebranschernas bidrag (procentenheter) till utvecklingstakten i TPI

Källa: Almega, SCB, Macrobond.

Vidare bidrog hotell- och restaurangtjänster samt diverse fastighetstjänster såsom uthyrning och fastighetsförvaltning med 0,2 procentenheter vardera till tjänsteprisernas uppgång under första kvartalet i år. Ytterligare skjuts uppåt fick TPI av tekniska konsulttjänster, personaluthyrning och datakonsulttjänster vars priser i årstakt ökade med 2,0, 4,5 respektive 2,8 procent och bidrog med 0,1 procentenheter vardera. Det var andra kvartalet i rad som priset på datakonsulttjänster tog mer fart, men ökningen sker från låga nivåer. Som helhet utvecklas priserna fortsatt svagt inom Information och kommunikation, se diagram 16. Gällande personaluthyrning som (mot branschens förmodan, se diagram 15) lyckades höja sina priser, är den påtagliga kompetensbristen en viktig del av förklaringen. Att bemanningsföretagen kan förmedla kompetens som annars är svår att få tag på, bidrar till att de kan höja priserna.

4.2 Konsumentpriserna drivs upp av energipriserna

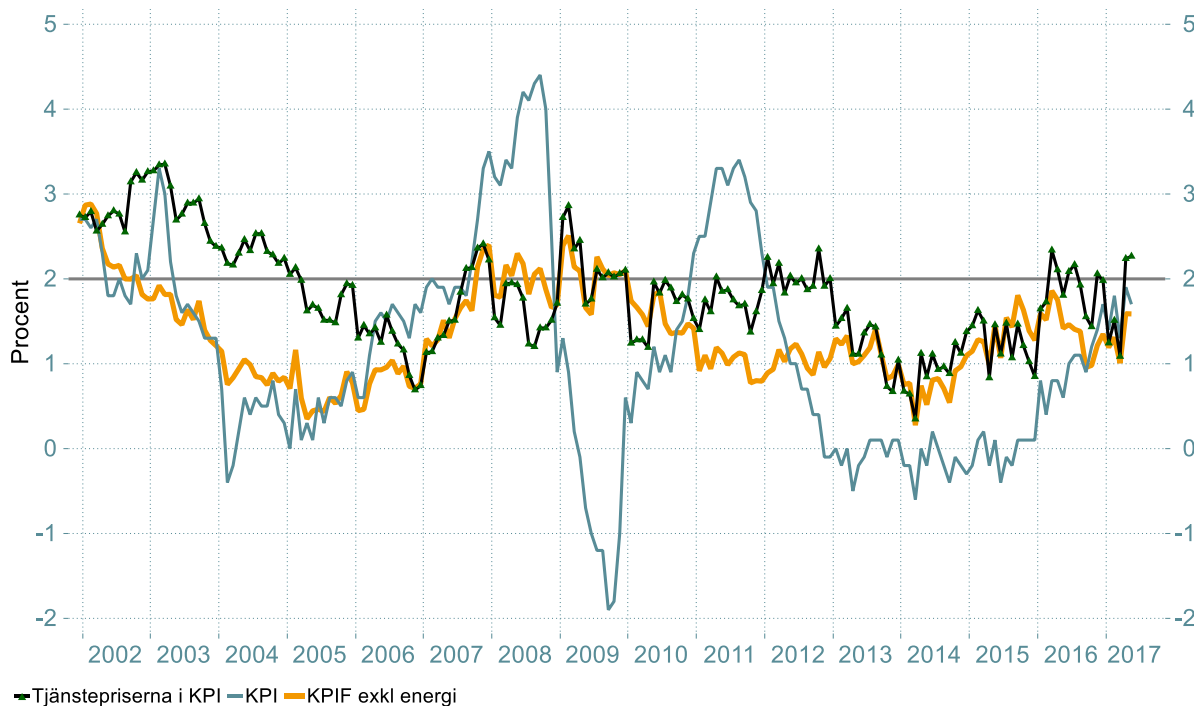
I maj var inflationstakten⁴¹ mätt med konsumentprisindex (KPI) 1,7 procent. Det var en tillbakagång jämfört med april då inflationstakten låg på 1,9 procent. Hittills i år har KPI i genomsnitt stigit med 1,6 procent jämfört med motsvarande period förra året.

Till uppgången bidrog främst högre boendekostnader, drivna av högre elpriser, med 0,6 procentenheter. Priserna på restaurangbesök och transporter ökade också och bidrog med 0,3 procentenheter vardera. Därutöver steg priserna på rekreation och kultur och adderade ytterligare 0,2 procentenheter till uppgången för inflationen i maj. KPI hölls tillbaka främst av att priset på telekommunikationer alltså faller vilket drog ned inflationstakten med 0,2 procentenheter.

Inflationstakten med fast bostadsränta, KPIF, uppgick till 1,9 procent i maj, en tillbakagång med 0,1 procentenhet jämfört med april månad. KPIF exklusive energi landade på 1,6 procent, som i april. Att KPI och KPIF under en tid ökat snabbare än KPIF exklusive energi indikerar att högre energipriser är en drivande faktor bakom uppgången av inflationen.

⁴¹ Inflationstakten syftar på förändringen i KPI under de senaste 12 månaderna.

Diagram 17: KPI, KPIF exklusive energi samt tjänstepriserna i KPI till och med maj 2017, 12-månaderstakt

Källa: SCB, Macrobond.

Riksbanken beslutade vid sitt senaste penningpolitiska möte 26 april att bibehålla reporäntan på -0,50 procent och inleda höjningen i mitten av 2018. Detta mot bakgrund av att inflationstrycket i euroområdet är fortsatt lågt samt att även den europeiska centralbanken, ECB, sannolikt kommer att bedriva en fortsatt mycket expansiv penningpolitik. Ledamöterna i direktionen beslutade samtidigt att utöka köpen av statsobligationer, delvis i syfte att undvika en för snabb förstärkning av kronan (vilket håller tillbaka inflationstakten i Sverige då importpriserna blir lägre med en stark krona).⁴²

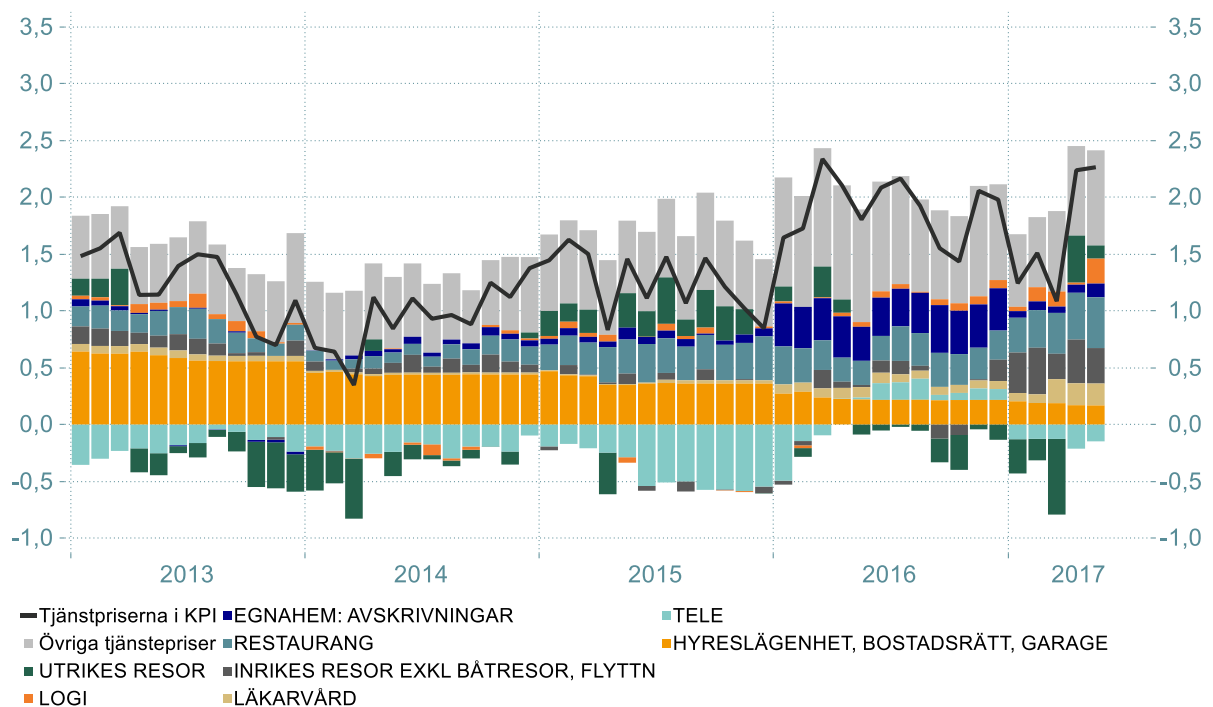
Almega räknar med att reporäntan kommer att börja höjas först under slutet av 2018, då Almega bedömer att inflationen kommer ta längre tid att nå inflationsmålet på 2 procent jämfört med Riksbankens senaste prognos från april. En bakomliggande förklaring är att Almega utgår från att ett högt resursutnyttjande inte längre är lika nära kopplat till att driva upp löne- och prisökningar som vid tidigare högkonjunkturer.

Tjänstepriserna i KPI har en stor inverkan på inflationstakten då de utgör 45 procent av hela konsumentprisindex. I maj i år ökade tjänstepriserna med 2,3 procent jämfört med maj 2016. Det var en ökning från april då årstakten var 2,2 procent. I genomsnitt under januari till och med maj i år har tjänstepriserna ökat med 1,7 procent. Det är i linje med

⁴² Se Riksbanken, *Protokoll från det penningpolitiska mötet 26 april 2017*

det historiska genomsnittet sedan 2000 på 1,8 procent och en uppväxling jämfört med perioden 2013 till och med 2015 där tjänstepriserna växte med magra 1,1 procent i genomsnitt. Till saken hör dock att SCB flyttat en del av det som tidigare räknats under tjänstepriser till varor, från och med februari förra året. Denna del (mobiltelefoner) har visat fallande priser under lång tid, vilket gör att jämförelser av tjänstepriserna i KPI bakåt i tiden inte är helt rättvisande.

Diagram 18: Bidrag (procentenheter) per månad till de totala tjänstepriserna i KPI

Källa: Almega, SCB.

Under fjolåret steg tjänstepriserna i KPI med 1,9 procent. Tjänstepriserna kan dock inte sägas ha bromsat in hittills i år, utan förra årets högre ökningstakt var till viss del beroende på att ROT-avdraget sänktes per den 1 januari 2016, vilket innebar direkt ökade priser på ROT-relaterade tjänster. Det drog upp tjänstepriserna i KPI med ca 0,3 procentenheter under hela 2016. Denna effekt faller bort under 2017 då inga ytterligare förändring av ROT har genomförts i år.

Restaurangpriserna fortsätter upp, med 3,8 procent i maj, vilket bidrog till att dra upp tjänstepriserna totalt i KPI med 0,5 procentenheter, se diagram 18. Näst störst bidrag i maj kom från inrikes resor och flyttjänster med 0,3 procentenheter, där priset på lokaltrafik och tågbiljetter sedan höjningen i februari i år stigit kraftigt, med 7 respektive 12 procent i årstakt i maj. I september 2016 infördes RUT-avdrag för

flyttjänster. Priset på dessa tjänster har minskat med ca 40 procent enligt KPI, vilket inte syns i diagram 18 då de bakas ihop med inrikes resor enligt SCB:s klassificering.

Priset på charterresor har haft en stor inverkan på tjänstepriserna i år. Från 2017 har SCB bytt metod för att mäta dessa priser vilket kan vara en förklaring till de ökade svängningarna i prisökningstakt.⁴³ I maj bidrog prisförändringarna positivt, men kan väntas bidra negativt om någon eller ett par månader.

I övrigt bidrog ökade priser på logi (11 procent), diverse bank och försäkringstjänster (3 procent) och priset på läkarvård (5 procent) med 0,2 procentenheter vardera till ökningen av tjänstepriserna i KPI under maj. Priset på teletjänster (främst bredbandsnätet) fortsätter att minska och bidrog nedåt med 0,15 procentenheter.

⁴³ Numera mäter SCB priset för så kallade sommarresor under perioden april till oktober, och vinterresor under perioden november till och med mars. Tidigare användes det senast noterade priset för en sommarresa även under vinterperioden, och vice versa.

almeida